

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

Kvinnor och feminism inom socialt arbete

**- en kvalitativ litteraturstudie om kvinnor
och feminism inom socialt arbete i Sverige**

SW2227, Vetenskapligt arbete i socialt arbete, 30 hp
Avancerad nivå
2012-12-27

Författare: Jennie Bergius
Handledare: Kristian Daneback

ABSTRACT

Titel "Kvinnor och feminism inom socialt arbete - en kvalitativ litteraturstudie om kvinnor och feminism inom socialt arbete i Sverige"
Författare Jennie Bergius
Nyckelord Textanalys, kvinnor, makt, feminism, socialt arbete

Syftet med denna studie var att undersöka och analysera vad och hur det skrivs om kvinnor och feminism i texter inom socialt arbete. Studiens frågeställningar handlade om vilka områden och sammanhang kvinnor främst beskrivs inom, vad och hur det skrivs om kvinnor samt vilken relation feminism och socialt arbete har i texter. Empirin bestod av 24 nummer av tidskriften "Socionomen", från år 2009 till 2012. De texter som valdes ut var brukstexter i form av annonser, notiser och reportage med kvinnor i fokus. Hermeneutisk analys användes som metod för att granska textmaterialet och centrala teorier och begrepp var makt, policy, motstånd, text och kontext. Ett abduktivt förhållningssätt användes i relation till teori och empiri. De viktigaste resultaten visade sig vara att kvinnor främst beskrivs som offer för mäns våld och som mödrar. Orsaksförklaringar uteblir i de flesta texter vilket stämmer överens med tidigare forskningsresultat som visar på bristen av feministiskt perspektiv inom socialt arbete, och påverkar texternas koherens på negativt sätt. Relationen mellan feminism och socialt arbete har i texterna begränsat fokus och få socialarbetare anser att jämställdhet är något som behövs strävas efter, istället råder uppfattningen att kvinnor redan har en "tillräckligt bra" situation. Det finns således mycket kvar att jobba med inom socialt arbete i relation till kvinnor då bristen av feministiskt perspektiv skapar negativa konsekvenser, såväl för kvinnliga klienter som för de kvinnliga yrkesutövarna.

Titel "Women and feminism within social work – a qualitative literature study about women and feminism within social work in Sweden"
Author Jennie Bergius
Key words Text analysis, women, power, feminism, social work

The purpose with this study was to investigate and analyze what and how women and feminism are described in texts within social work. The questions at issue were about which areas and contexts women most commonly are described within, what and how it is written about women and what relation feminism and social work have in texts. The empirical data consisted of 24 numbers of the magazine "Socionomen", from year 2009 to 2012. The texts that were chosen was advertisements, short news and reports that focused on women. Hermeneutic analyze was used as reviewing method and central theories and concepts were power, policy, resistance, text and context. An abductive approach was used in relation to theory and empirical data. The most important results was that women mainly are described as victims of mens violence and as mothers. Causal explanations are absent in most texts which is consistent with results from previous research that shows that feminist perspective are lacking within social work, and affect the texts coherence in a negative way. The relation between feminism and social work has in the texts limited focus and few social workers consider equality to be something to struggle for, instead it is considered that women already have a "good enough" situation. There are therefore alot more to work on within social work in relation to women since the lack of feminist perspective creates negative consequences, both for female clients and for the female professionals.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

ABSTRACT

FÖRORD

1 INLEDNING	s. 6
1.1 Syfte	s. 7
1.2 Frågeställningar	s. 7
2 TIDIGARE FORSKNING	s. 8
2.1 Metod och kunskapsöversikt	s. 8
2.2 Resultat	s. 9
2.2.1 <i>Tidskriftsgranskning och feminism</i>	s. 9
2.2.2 <i>Feminism och socialt arbete</i>	s. 10
2.2.3 <i>Databassökningar som ej gav resultat</i>	s. 14
2.3 Sammanfattning	s. 14
3 TEORI	s. 16
3.1 Makt	s. 16
3.1.1 <i>Makt - områden, uttryck och perspektiv</i>	s. 16
3.1.2 <i>Policy</i>	s. 17
3.1.3 <i>Motstånd</i>	s. 18
3.2 Språk och text	s. 19
3.2.1 <i>Text och kontext</i>	s. 19
4 METOD	s. 21
4.1 Litteraturstudie som kvalitativ metod	s. 21
4.1.1 <i>Hermeneutisk brukstextanalys</i>	s. 21
4.2 Urval	s. 23
4.2.1 <i>Tillvägagångssätt för att få tag på empiri</i>	s. 23
4.2.2 <i>Urval av texter</i>	s. 24
4.2.3 <i>Analysprocess</i>	s. 24

4.3 Andra former av litteraturstudier	s. 25
4.4 Validitet och reliabilitet	s. 26
4.5 Etiska överväganden	s. 27
5 RESULTAT OCH ANALYS	s. 28
5.1 Våld	s. 28
5.1.1 Våld - omfattning, uttryck och orsaker	s. 29
5.1.2 Ungdomar och empowerment	s. 34
5.1.3 Intersektionellt perspektiv - ålder och funktionshinder	s. 38
5.2 Hälsa	s. 40
5.2.1 Psykisk ohälsa	s. 40
5.2.2 Funktionshinder och åldrande	s. 43
5.3 Familj	s. 46
5.3.1 Graviditet, mödraskap och att vara hustru	s. 46
5.4 Feminism inom socialt arbete	s. 49
5.4.1 Kvinnors skolgång och arbetssituation	s. 50
5.4.2 Synen på kvinnor och mödrar inom socialt arbete	s. 52
6 SLUTDISKUSSION	s. 54
REFERENSLISTA	s. 56

FÖRORD

Det var inte svårt för mig att välja ämne till denna uppsats, att kvinnor i relation till socialt arbete skulle granskas var givet. När jag år 2005 sökte till socionomprogrammet var avsikten att mitt framtida yrke skulle möjliggöra att arbeta med utsatta människor och samhällsförändrande arbete. Ett antagande fanns om att socialt arbete var politiskt, feministiskt och kämpade mot såväl individuella som strukturella orättvisor, att arbetet innebar en kamp för och med dem vars röster hade svårare att göra sig hörda än andras.

Denvall, Heule och Kristiansen (2011) skriver att "det sociala arbetet måste ha en politisk dimension" (s. 18). Sedan jag läste denna mening har den förföljt mig. Den satte ord på vad som var och fortfarande är min vision för socialt arbete, men vad jag inte har sett i praktiken eller i vidare utsträckning på utbildningen. Diskrepansen mellan vision och praktik har skapat frustration då jag liksom Barretti (2001) anser att 'The relationship between social work and feminism would appear to be a "natural" one' (s. 266). Som tur är kan frustration ibland föda kreativitet, och ibland tar den form i forskning. I denna studies process vill jag tacka min handledare Kristian Daneback för tid, kunskap, reflektioner och dialog.

1 INLEDNING

Under denna rubrik ges en introduktion och beskrivning av studiens ämne och problemområde. Tidigare forskning och kunskapsläge samt teori och metod kommer att beskrivas och val av studiefenomen motiveras. Därefter anges studiens syfte och frågeställningar.

Befolkningsmässigt och i klientfördelning via kön inom socialt arbete är kvinnor fler till andel än män (Barretti 2001; Freeman 1990; Vinton 1992; Öhman 2004). Även majoriteten av yrkesutövarna inom socialt arbete utgörs av kvinnor (Öhman 2004). Det rådande könsmaktsystemet ger kvinnor och män olika privilegier och förutsättningar varpå kontexter inom vilka kvinnor rör sig blir viktiga att undersöka och analysera (Elvin-Nowak & Thomsson 2003). I denna studie utgör socialt arbete kontexten och den undersökta gruppen kvinnor är till största del klienter men även professionella då också de påverkas av könsmaktsystemet (Ek 2001; Öhman 2004). Ett exempel på detta är att socionomer i relation till många andra yrkesgrupper med lika lång universitetsutbildning får lägre lön (Dellgran & Höjer 2005). Att kvinnor får lägre löner än män gäller dock generellt (Statistisk årsbok för Sverige 2012).

Könsmaktsystemets effekter skapar således ett behov att undersöka och analysera kvinnors situation. Så vart placerar sig denna studie i det aktuella kunskapsläget om feminism och socialt arbete? Flera internationella studier har gjorts om relationen mellan feminism och socialt arbete gällande dess inverkan och effekter för kvinnor som klienter och yrkesutövare men ingen svensk studie inom ämnet har blivit funnen (Barretti 2001; 2011; Ching Leung 2007; Daimon Koeske och Lincoln 1987; Freeman 1990; Gringeri, Wahab & Anderson-Nathe 2010; Raheim och Swigonski 2011; Vinton 1992). En svensk studie av Björnstedt (2008) ligger nära denna studies ämne. Björnstedt (2008) har granskat talet om jämställdhet inom socialt arbete men metodval, teori och fokus skiljer sig åt från aktuell studie. Liljegren (2008) har använt sig av litteraturstudie som metod inom socialt arbete men inte i relation till kvinnor och feminism.

Tidigare forskning om feminism och socialt arbete visar att relationen mellan dem från början var tätt sammanflätad men under senare år gått allt mer skilda vägar. Om detta inte hade haft några konsekvenser för människor hade utvecklingen inte spelat någon roll. Men, tidigare forskning visar att det får stora och negativa konsekvenser för kvinnor, dels för förståelsen för dem och även i relation till kvinnors agentskap (Barretti 2001; 2011; Ching Leung 2007; Daimon Koeske och Lincoln 1987; Freeman 1990; Gringeri, Wahab & Anderson-Nathe 2010; Raheim och Swigonski 2011; Vinton 1992). Kvinnor som klienter och socialarbetare, i egenskap av att vara kvinnor, blir i denna kontext offer för utvecklingen. Därmed är denna studie högst relevant för professionen socialt arbete och kan i Sverige fylla ett forskningsstomrum i form av undersökning och analys av relationen mellan feminism och socialt arbete.

Ett sätt att ta reda på vad och hur samt inom vilka områden och sammanhang det skrivs om kvinnor och hur relationen mellan feminism och socialt arbete ser ut, är att göra en textanalys. Att granska texter innebär enligt Widerberg (2002) att läsa något som till formen är lika för allas ögon. Tolkningen påverkas sedan till stor del av granskaren varpå det är viktigt att reflektera över etiska förhållningssätt såsom transparens i processen samt att förhålla sig vetenskapligt till materialet. Urval av texter har gjorts via texttypologi gällande genrer och kriterier och utgörs av 24 nummer av tidskriften Socionomen, mellan år 2009 och 2012. Tidskriften ägs av Akademikerförbundet SSR vars socionomedlemmar uppskattas vara cirka

30 000 (socionomen.se). Upplagan av tidskriften är cirka 10 700 men finns även i webb-form varpå den når fler än dem som läser de tryckta exemplaren. Socionomer antas vara en stor läsargrupp av tidskriften varpå denna empiri valts ut som underlag för aktuell studie.

Det finns många olika former av litteraturstudier och denna studies metodval är hermeneutisk analys av brukstexter. Den hermeneutiska analysen har en grundförståelse av att fenomen tolkas och inte speglar verkligheten (Hellspång & Ledin 1997). Brukstexterna utgörs av icke-vetenskapliga texter som med sin lättåtkomliga form bidrar till kunskapsspridning (ibid.). Studiens teoretiska begrepp och perspektiv har valts ut via ett abduktivt förhållningssätt och således vuxit fram i relation till empirin. Det är inte alltid lätt att skilja på teori och metod varpå analysen kan delas in i två delar. En del handlar om analys av *vad* texterna innehåller, det vill säga att förstå fenomenen. Där har teoretiska begrepp och perspektiv som makt, policy och motstånd applicerats. Den andra delen handlar om *hur* texterna är skrivna och har granskats via teori om textkonstruktion och kontexters inverkan.

Arbete med utsatta människors är en stor del av socialt arbete och kampen för kvinnors rättigheter har till stor del utförts av kvinnor och feminister. Feminism har som tidigare nämnts legat nära socialt arbete men idag ses teorier om kön och jämställdhet som valbara variabler och inte några så eftertraktade sådana. Många anser att samhället är tillräckligt jämställt och att kvinnor har det tillräckligt bra, därav blir ställningstaganden som feminist och frågor som jämställdhet inte aktuella (Barretti 2001; 2011; Ching Leung 2007; Daimon Koeske och Lincoln 1987; Freeman 1990; Gringeri, Wahab & Anderson-Nathe 2010; Raheim och Swigonski 2011; Vinton 1992). I denna studie önskas frågan uppmärksammas genom att undersöka och analysera dess förekomst och konsekvenser i relation till socialt arbete. Policys påverkar vad som sätts på den politiska dagordningen såväl som inom yrken. Enligt Hill (2007) är media en styrande faktor i vad som skapar policys. För socionomer är tidskriften Socionomen ett lättåtkomligt sätt att skaffa sig kunskap och översikt över det sociala arbetets fält och yrkespolicys förmedlas därigenom. Det är därför intressant och värdefullt att granska hur denna tidskrift antar ämnena kvinnor och feminism inom socialt arbete.

1.1 Syfte

Denna studies syfte är att via kvalitativ metod i form av textanalys beskriva och analysera vad och hur det skrivs om kvinnor och relationen mellan feminism och socialt arbete i tidskriften Socionomen.

1.2 Frågeställningar

- *Inom vilka sammanhang och områden skrivs det om kvinnor i tidskriften Socionomen?*
- *Vad skrivs det om kvinnorna och hur är texterna skrivna?*
- *Vilken relation har feminism och socialt arbete i texter i Socionomen?*

2 TIDIGARE FORSKNING

Under denna rubrik kommer använd metod för att söka tidigare forskning beskrivas. Urval av artiklar motiveras samt frågor som uppkommit i relation till aktuell studie. Resultat redogörs utifrån två teman; ”Tidskriftsgranskning och feminism” och ”Feminism och socialt arbete”, därefter följer en sammanfattning om avsnittet.

2.1 Metod och kunskapsöversikt

Syftet med detta avsnitt är att undersöka och kartlägga vilka kunskaper som redan vunnits inom området, dels för att bygga vidare på dem och för att se behovet av denna studie. I denna inledande text redogörs sökprocessen och utvalda sökord. Vilka resultat sökandet gett kommer nedan att i övergripande drag beskrivas för att fördjupas under nästa rubrik, ”2.2 Resultat”. Tidigare forskningsartiklar som valts bort samt databassökningar utan träffar kommer också att beröras i denna text.

Tidigare forskning har sökts inom såväl svenska som internationella databaser. Sökningen har fördjupats i en tidskrift som via resultat i databaser visat sig vara relevant inom kunskapsområdet. Sökorden som använts vid databassökning är: ”litteraturstudie”, ”textanalys”, ”tidskrift”, ”publikation”, ”feminism”, ”jämställdhet”, ”kvinnor”, ”kvinnoroller” och ”socialt arbete” i olika kombinationer. Beroende på vilken databas som vid tillfället söktes i har sökorden använts på svenska och/eller engelska.

Sökandet inleddes med frågan om liknande studier utförts på tidskriften Socionomen, alltså en studie inom socialt arbete med fokus på kvinnor och feminism. Resultatet vid denna sökning gav en träff i form av studie med fokus på kvinnor inom socialt arbete som delvis utförts på tidskriften Socionomen. Ingen studie med feministiskt perspektiv blev dock funnen. Därefter söktes artiklar med feministiskt perspektiv som använt litteraturstudie som metod inom socialt arbete. Tre internationella och en svensk artikel hittades. Två av de internationella studierna granskade tidskrifter inom socialt arbete och en ytterligare granskade en kvinnoavdelning inom en medicinsk tidskrift. Den svenska studien var gjord på en tidskrift inom idrottsvetenskap.

Vidare söktes artiklar inom socialt arbete med fokus på feminism. Flera internationella studier hittades varav en beskrev relationen mellan feminism och socialt arbetes historia i USA och en annan behandlade feminismens bidrag till att förstå kvinnors situation inom socialt arbete. Dessa internationella studier fanns båda inom en särskilt tidskrift, Affilia, varpå fördjupad sökning gjordes inom denna. Ytterligare fem internationella studier med relevans för kunskapsområdet blev då funna. Fyra av studierna behandlade feminism inom utbildningen för socialt arbete och en femte granskade metod för feministisk forskning inom socialt arbete. Denna sökning gav begränsat resultat av svenska studier varpå sökningen utökades med sökordet ”jämställdhet” i kombination med ”socialt arbete”. Det gav resultat i form av en svensk studie som granskat diskursen om hur det talas om jämställdhet inom socialt arbete.

En bredare sökning med sökorden ”litteraturstudier” och ”genus” gjordes för att få en bild om hur kunskapsläget inom det aktuella området ser ut i Sverige. Av de studier som blev funna var tre intressanta för detta arbete. Litteraturstudie hade använts som metod men de var inte inom socialt arbete (utan vid institutioner för ekonomi, arbetsvetenskap, skolutveckling och ledarskap). De hade inte heller granskat en tidskrift. Artiklarnas relevans för denna studie var för låg för att inkluderas som tidigare forskning inom aktuellt kunskapsområde varpå de valdes bort.

2.2 Resultat

I denna del kommer resultaten av de artiklar som hittats att granskas vidare. Artiklarna har delats in i två teman som utkristalliserat sig under dess bearbetningsprocess, ”2.2.1 Tidskriftsgranskning och feminism” och ”2.2.2 Feminism och socialt arbete”. Vart och hur artiklarna blev funna, deras syfte, metod och viktigaste resultat kommer att beskrivas samt på vilket sätt de är relevanta för denna studie. De sökningar som inte gav några träffar kommer att nämnas i korthet.

2.2.1 Tidskriftsgranskning och feminism

Sökning i GUPEA på sökordet ”textanalys” gav träff på en uppsats där tidskriften *Socionomen* granskats. Uppsatsen är på C-nivå och gjord inom institutionen för socialt arbete vid Göteborgs universitet. Detta är den enda granskning av tidskriften som hittats varpå den inkluderas som tidigare forskning trots dess lägre vetenskapliga nivå. Uppsatsen bär titeln ”*Graviditet och alkohol: missbruk – riskbruk*” och är skriven av Allert och Andersson (2009). Studien är en text- och argumentationsanalys av artiklar från tidskrifterna *Alkohol & Narkotika* och *Socionomen* där diskussioner om kvinnors alkoholvanor under graviditeten granskats. Syftet var att finna argument till varför kvinnor dricker alkohol under graviditeten och vilka konsekvenser det kan innebära. Både uppsatsens metod, i form av textanalys, och innehåll, då fokus är på texter om kvinnor, är relevant för denna studie då det ger en bild av och ett förhållningssätt till kvinnor inom socialt arbete.

Författarna skriver om moderskapet, normer för kvinnor och vad stämpling och stigmatisering innebär för en gravid kvinna som dricker alkohol. I uppsatsens slutdiskussion framgår det att det är barnens perspektiv, och inte kvinnornas, som främst uppmärksammas. Kvinnorna uppges stigmatiseras, stämplas och känna utanförskap varpå de umgås inom kretsar där det missbrukas för att känna gemenskap med andra (ibid.). Allert och Anderssons (2009) studie har inget uttalat feministiskt perspektiv men granskar och analyserar texter om kvinnor. De bilder som förmedlas ställer också frågor för denna studie, om hur kvinnor beskrivs i relation till mödraskap och missbruk inom socialt arbete, och vad det kan få för konsekvenser.

Fem artiklar hittades via sökning i databasen KVINNSAM med sökordet ”litteraturstudie”. En av dem är en tidskriftsgranskning inom idrottsvetenskap, bär namnet ”*Samundervisning vs. Särundervisning: en litteraturstudie av sam- och särundervisningsdebatten i Tidskriften i Gymnastik och (Idrott) åren 1964-1999*” och är skriven av Fridolfsdotter-Webb (2000). Artikeln är skapad från författarens C-uppsats inom Idrottshögskolan och är en litteraturstudie som via en feministisk pragmatisk diskursanalys granskar hur argumenten för sam- och särundervisning mellan pojkar och flickor i skolans gymnastik sett ut under åren 1964-1999. Syftet var att kartlägga sam- och särundervisningsdebatten under nämnd tid och se om argumenten förändrats över tid. Även denna uppsats är på relativt låg vetenskaplig nivå men då de svenska sökningsresultaten inom ämnet varit begränsade inkluderas också denna studie som tidigare forskning.

Målgruppen skiljer sig från aktuell studies men Fridolfsdotter-Webbs (2000) studie är gjord ur ett feministiskt- och jämställdhetsperspektiv där text om kön granskats vilket är relevant för denna studie. I studien analyseras läroplaner från olika år och endast 1980 särskiljs inte flickor och pojkar utan de uppmanas att ha idrott tillsammans (ibid.). Författaren delger att under 1993-1999 är de flesta lärare för samundervisning och av de som är emot är hälften kvinnor. Den feministiska pragmatiska diskursanalysens metod används på så sätt att resultaten delas in under begreppen ”den generaliserande andre”, som visar på likheter, och ”den konkrete

andre”, som står för olikheter. Den förstnämnda kategorin är maskulin och den andra feminin. Texternas olika värdeladdade ord, såsom ”hänsyn” och ”respekt”, delas in under de olika kategorierna (ibid.). *Vem* som använder orden verkade inte ha någon betydelse men bruket av dem, anger Fridolfsson-Webb (2000), riskerar att cementerar könsrollerna i samhället. I relation till aktuell studie skapar Fridolfsson-Webbs (2000) artikel frågor om hur kvinnor beskrivs i texter inom socialt arbete och vad det kan få för konsekvenser.

Vid sökning i databasen Sociological Abstracts med sökorden ”publications” och ”feminism-women roles” gavs 98 resultat. De flesta av studierna granskade kvinnors roller i ”kvinnotidningar”, exempelvis *Cosmopolitan*. Någon studie handlade om hur kön beskrevs i texter i barnböcker, en annan om hur det skrevs om kön i dagstidningar och några andra studier hade gjorts utifrån feministiska tidskrifter. En artikel som var relevant för denna studie var ”*The Woman's Department: Maternalism and Feminism in the Texas Medical Journal*” skriven av Courtney Shah (2001) i tidskriften *Historian*. I denna artikel beskrevs hur en kvinna vid namn Josephine Draper Daniel, fru till läkaren Ferdinand Eugene Daniel, år 1912 skapade en plats för kvinnor inom sin makes tidskrift. I relation till aktuell studie är artikeln relevant då det är en litteraturstudie av en viss tidskrift vid en viss historisk tidpunkt och då fokus är på kvinnor. Frågor som ställs är om, och i så fall hur, *Socionomen* är feministisk och vilka kvinnoroller som framställs vid denna tid i vårt samhälle och inom socialt arbete. Materialet som Josephine bidrog med var ej uttalat feministiskt utan maternalistiskt men frambringade ändå hur viktiga kvinnor var för familjen. Det höjde kvinnors värde om än inom en konservativ roll men avdelningen var också feministisk då den uppmärksammade kvinnors sexualitet (Shah 2001).

2.2.2 Feminism och socialt arbete

Tidskriftsgranskningar med feministiskt innehåll inom socialt arbete blev bland annat funna i Social Services Abstracts med samma sökord som dem i sökningen i Sociological Abstracts, ”publications” och ”feminism-women roles”. Sökning i denna databas gav fem resultat varav ett liknar den studie som i detta fall avsetts utföras. Artikelns namn är ”*Social Work, Women, and Feminism: A Review of Social Work Journals, 1988-1997*” skriven av Barretti (2001) och publicerad i tidskriften *Affilia*. Författaren till artikeln granskar 17 journaler mellan 1988-1997 inom socialt arbete, med syftet att undersöka relationen mellan feminism och socialt arbete. Barretti (2001) anser att det borde finnas en stark sammankoppling mellan dem båda. Artikelns relevans för denna studie är hög då de ligger nära varandra både i område, empiri och metod även om denna uppsats avser studera en specifik tidskrift och Barretti studerat flera, och vetenskapliga texter istället för brukstexter.

Barrettis (2001) studie undersöker hur många artiklar som har feministiskt innehåll under nämnd tidsperiod och vad de innehåller. Innehållsanalys är den metod som använts och det visar sig finnas en uppdelning mellan mainstream/kärn-tidskrifter och specialist-tidskrifter. 40 procent av artiklarna som hittades fanns i en enda tidskrift, *Affilia* (ibid.). Författaren undrar om det gör att andra tidskrifter avsäger sig ansvaret att behandla ämnet. Hälften av tidskrifterna bidrog med mindre än 3 procents innehåll om kvinnor. De främsta rollerna som kvinnor beskrevs som var klienter och mödrar och hälsa och våld var de vanligaste områdena som det skrevs om kvinnor. Barretti (2001) anser att detta ställer frågor om internalisering och individualisering av sociala problem samt hur det påverkar kvinnors agentskap. Intersektionellt analysätt uppges saknas och Barretti (2001) anser det problematiskt att genus som en oberoende variabel inom forskning och inte som en given del i analysprocessen. Barrettis (2001) resultat kommer att sättas i relation till denna studies för att se hur situationen ser ut inom socialt arbete i Sverige då sådan studie saknas.

Senast nämnd artikel angav Affilia som den tidskrift med mest feministiskt innehåll och en djupsökning gjordes inom tidskriften. Sökorden "women", "feminism" och "social work" användes och gav ett resultat på 453 artiklar. Följande artiklar, förutom Björnstedts (2008) uppsats, är hämtade från Affilia. Vid sökning i tidskriften hittades en uppföljning av Barrettis (2011) studie med namnet "*Women, Feminism, and Social Work. Journals 10 years later, 1998-2007*". Endast en kort beskrivning ges av denna artikel då den främst är en uppföljning av den förra varpå syfte och metod är desamma. Det visade sig dock att det under de senaste åren skett ett bortfall av artiklar om kvinnor inom tidskrifter för socialt arbete jämfört med tiden för den förra studien. Barrettis (2011) tanke är att den ansträngda ekonomin de senare åren påverkat socialt arbete på ett negativt sätt, bland annat i relation till att minska uppmärksamhet på kvinnor. Antalet artiklar i tidskrifterna hade också minskat i stort. En likhet med förra studien var att innehåll om kvinnor fortfarande ses som *en* del och inte centralt och kvinnor beskrivs fortfarande främst som mödrar, klienter och offer (ibid.).

Andra intressanta artiklar som framkom vid sökning inom tidskriften Affilia var de som granskade relationen mellan feminism och kvinnor inom utbildningen för socialt arbete. Två av dem fokuserade på studenters perspektiv och en av dem var skriven av Daimon Koeske och Lincoln (1987) med titeln "*Feminism among Social Work Students*". Studien använder en kvantitativ skala som kallas Feminism Behaviour Scale för att mäta studenters attityder till feminism och kvinnor vilket också är syftet med studien. Urvalet bestod av 145 elever vid ett tillfälle och 96 vid ett senare, alla inom Pittsburghs universitet i USA. Studiens resultat visade att majoriteten av eleverna inte är medvetna om eller involverade i feminism samt att de inte får lära sig om feministisk ideologi eller om kvinnors position i samhället (Daimon Koeske & Lincoln 1987). Författarna till artikeln tar upp allvaret i detta, både för kvinnliga klienter men också för eleverna själva som till största del är kvinnor och påverkas i sitt identitetsskapande av synen på olikheter mellan könen (ibid.). Denna och följande artiklar inom ämnet feminism inom utbildning för socialt arbete är relevanta för aktuell studie då de visar att vad som lärs ut påverkar hur socionomer förhåller sig till feminism och kvinnor i praktiken.

Följande artikel är skriven av Ching Leung (2007) med titeln "*The Impact of Feminism on Social Work Students in Hong Kong*" och tar även den upp studenters perspektiv på feminism inom socialt arbete. Denna studie har som metod använt innehållsanalys av scheman, kvantitativ enkät för 540 elever och intervjuer i fokusgrupper med 32 elever inom socialt arbete i Hong Kong. Syftet med studien var att undersöka hur långt utbildningen kommit med att erkänna socialt strukturerade skillnader mellan kön och att granska hur detta i praktiken överförts inom socialt arbete. Studien har använt både kvalitativa och kvantitativa metoder vilken ger en undersökningsbredd. Denna studie ligger också närmare i tid än den förra vilket innebär att den ger en möjlig kumulativ bild av kunskapsutvecklingen inom området.

Resultatet i studien visar att kurser med genusperspektiv främst var valbara och att de var få i relation till den obligatoriska undervisningen (Ching Leung 2007). Eleverna valde i högre grad mer praktiskt inriktade kurser och Ching Leung (2007) uppger att en orsak till detta var att elever tror att kvinnors status redan är tillräcklig. Studien visar att eleverna saknar kunskap om vad feminism och genus är, vilket i sin tur visar att utbildningen inom socialt arbete saknar en feministisk grund (ibid.). Ching Leungs (2007) studie skapar frågor för aktuell studie gällande i vilken utsträckning feminism prioriteras i texter som riktar sig till socionomer och hur ämnet behandlas.

En annan artikel som fanns i Affilia granskade både studenters och lärares perspektiv av feminism inom utbildningen för socialt arbete. Artikeln bär titeln "*Women's Content in Social Work Curricula: Separate but Equal?*" och är skriven av Vinton (1992). Metoden som använts i denna studie var kvantitativ i form av enkätstudie på 70 kandidatstudenter inom

socialt arbete. Bland annat mättes attityder gentemot feminism och kvinnor. Syftet med studien var att svara på hypotes om elever med ett feministiskt perspektiv har större kunskap och förståelse för kvinnors behov och rättigheter. En av frågeställningarna i studien var hur feminism integreras eller inte integreras i socialt arbete. 58 procent svarade i en mittenkategori på frågan om de är av feministisk ståndpunkt och majoriteten tyckte att kvinnor hade rätt till lika lön och att välja arbete av fritt val. Tycke om lika lön anser Vinton (1992) inte är en särskilt radikal åsikt. Vinton (1992) påpekar också att inte integrera kvinnors behov i socialt arbetes utbildning innebär att medvetenheten för kvinnors situation och maktsystemens konstruktion i samhället inte lärs ut. På så sätt blir det svårare för socialarbetare att ha förståelse för kvinnor som klienter och istället ses de ofta som offer (ibid.). Denna artikel skapar frågor för aktuell studie om hur jämställdhet och feminism behandlas i tidskriften *Socionomen*, och om kvinnors situation belyses via struktur eller på annan nivå. Rekommendationen i artikeln är att kvinnoinnehåll ska vara både integrerat i utbildningen och ges som separata kurser. Även om en separat kurs inte ändrar attityder till kvinnor och feminism kan det öka medvetenhet och förmåga till att stärka kvinnliga klienter, och kvinnorna själva som socialarbetare (ibid.).

Följande artikel är skriven av Freeman (1990) och har titeln *"Beyond Women's Issues: Feminism and Social Work"*. Artikeln är skriven utifrån lärarnas perspektiv inom utbildningen för socialt arbete. Undersökningen har två hypoteser och testar om utbildarnas syn på problem som rör kvinnor varierar i grad och om det beror på deras feministiska identifikation. Hypoteserna testades via mail på 733 lärarmedlemmar som lärde ut socialt arbete på olika skolor. Resultaten visade att 32,5 procent hade en stark feministisk övertygelse och kvinnorna med denna identifikation var signifikant fler än männen. Av 79 fall som handlade om kvinnor ansåg de feministiska lärarna att 71 av dem påverkade kvinnorna i högre grad än de ickefeministiska lärarna. Freeman (1990) uppger att lärare med en feministisk uppfattning ser världen annorlunda än ickefeminister. En feministisk identifikation bidrar med ett sätt att se kvinnors positioner i samhället som analyserbara vilket författaren anser passande och som ett grundläggande förhållningssätt för socialt arbete. Att granska kvinnoproblematik utan ett feministiskt perspektiv anser Freeman (1990) är att hålla sig neutral till att kvinnor strukturellt missgynnas. Artikeln ställer därmed frågor för aktuell studie i relation till hur kvinnors problematik behandlas och om texter om kvinnor är skrivna med ett feministiskt perspektiv eller inte.

Ytterligare två artiklar som fanns i tidskriften *Affilia* var Raheim och Swigonskis (2011) *"Feminist Contributions to Understanding Women's Lives and the Social Environment"* och *"Feminisms and Social Work in the United States: An Intertwined History"* skriven av Kemp och Brandwein (2010). Artiklarna är historiska granskningar och redogör för feminismens tre vågor inom USA och vad de har bidragit med i relation till att förstå kvinnors situation inom socialt arbete. Artiklarna är relevanta för denna studie då de visar hur feminism har påverkat socialt arbete och beskriver relationen dem emellan. Då de två artiklarna är lika i innehåll har fokus lagts på den senast skrivna, Raheim och Swigonskis (2011). Raheim och Swigonski (2011) redogör för feminismens grundständpunkter och hur de i relation till socialt arbete är viktiga. Utan dem utförs inte socialt arbete på ett professionellt eller kvalificerat sätt då kvinnors situation och position inte kan förstås, menar författarna. Första vågens feminister, under 1800-talet, ansåg sig ha rösträtt, kämpade för den och kritiserade kvinnors exklusion från den offentliga sfären och historien. De vann kampen om rösträtt och reformer inom arbete och hälsa- och omsorg utfördes. Många inom denna våg var också de första socialarbetare och arbetet började vid denna tid ses som en profession. Den andra vågen kom på 1960-talet och fokuserade på att kvinnors liv har betydelse. De identifierade patriarkatet

och dess makt över kvinnor och kämpade för att kvinnor skulle ha makt och agentskap över sig själva, under parollen ”det personliga är politiskt”. Flera vetenskapskvinnor ansåg att feministiskt arbete skulle överföras till socialt arbete, som en del av ett holistiskt synsätt på individer. Den tredje vågen uppmärksammade att kvinnor med annan etnisk bakgrund, sexuell läggning och/eller klass än normen tidigare blivit exkluderade (ibid.). Detta intersektionella perspektiv hos tredje vågens feminister har, som tidigare nämnts, även Barretti (2001) uppmärksammat i relation till att det ofta uteblir i texter inom socialt arbete varpå det kommer att belysas i denna studie.

Vid sökning i GUPEA med sökorden ”jämställdhet” och ”socialt arbete” fanns en relevant studie inom ämnet. Även denna svenska studie är på en relativt låg vetenskaplig nivå då det är en kandidatuppsats. Uppsatsen är skriven av Björnstedt (2008) och bär titeln ”*Den paradoxala jämställdheten – en diskursanalys av talet om jämställdhet i socialt arbete*”. Syftet med studien var att bidra med reflektion över jämställdhet och dess praxis inom socialt arbete. Studiens empiri består av fem intervjuer med enhetschefer inom socialtjänsten, teorin har en socialkonstruktivistisk grund och analys utgår ifrån kön-, genus- och diskursanalys.

Björnstedts (2008) studie är intressant för aktuell studie då den behandlar och analyserar vad jämställdhet innebär för socialt arbete i Sverige. I studiens resultat framgick det att kategorisering sker med tonvikt på likhet, olikhet och makt och den mest dominerande strömningen var utifrån könsskillnad (ibid.). Kvantitativ jämställdhet - lika många män som kvinnor - ansågs eftersträvas, liksom jämn fördelning i ålder och etnicitet (ibid.). Argument för lika könsfördelning var att arbetsgruppen blev mer dynamisk och att klienter kunde få möta socialsekreterare efter deras behov. Maktskillnader mellan kvinnor och män önskades förändras men likheter mellan kön diskuterades inte något vidare. Kvalitativ jämställdhet beskrevs i form av att klienterna ska känna att de blir bemötta utifrån behov och inte kön (ibid.). En slutsats som Björnstedt (2008) uppmärksammar är att talet om jämställdhet inom socialt arbete främst betonar olikheter mellan könen vilket riskerar att upprätthålla genusordning och heteronormativitet. Resultatet i Björnstedt (2008) studie ställer frågor i relation till denna huruvida kvinnors olikheter eller likheter med män beskrivs i texter inom socialt arbete och vad det får för konsekvenser.

Vid sökning i Affilia på sökorden ”women”, ”feminism” och ”social work” fanns även artikeln ”*What Makes it Feminist?: Mapping the Landscape of Feminist Social Work Research*” skriven av Gringeri, Wahab och Anderson-Nathe (2010). Studien har granskat nutida feministisk forskning inom socialt arbete med syfte att förklara vad feministisk forskning är. Författarna anser att det inom socialt arbete saknas en diskussion om ämnet och att feminism och forskning ses som två sociala konstruktioner som tävlar om samma mark (Gringeri, Wahab & Anderson-Nathe 2010). Empirin i studien utgjordes av 50 vetenskapliga artiklar som valdes ut via sökorden ”feminism” och ”feminism” i kombination med ”socialt arbete”. Författarna anser att det finns olika beskrivningar om vad feministisk forskning är; att kvinnors diversifierade situationer problematiseras liksom hur de historiskt och strukturellt har uppkommit och att det genererar nya idéer som producerar kunskap om förtryckande situationer för kvinnor, för aktion och vidare forskning. Feministisk forskning utgår ifrån att konventionell forskning fungerar inom en mans-dominerad paradigm (ibid.). Ämnen som författarna anser ingår i feministisk forskning är makt och auktoritet, etik, reflexivitet, praxis och olikheter och att dessa analyseras och problematiseras. Studien är relevant för denna då den pekar på vad feminism inom socialt arbete är och vad feminism är inom en forskningskontext.

Affilia var den tidskrift som Gringeri, Wahab och Anderson-Nathe (2010) fann 52 procent av artiklarna. 22 procent av alla artiklar handlade om våld i hemmet och 43 procent hade en

kvalitativ metod. I slutdiskussionen uppger Gringeri, Wahab och Anderson-Nathe (2010) en önskan om att genuskonstruktioner dekonstrueras och att människor själva får definiera sin kontext och sig själva. Reflexivitet hos forskaren ses som en grundsten inom feministisk forskning, vad denne tänker under processen och vilken position forskaren själv har (ibid.). Reflexivitet hos forskaren är något som kommer att beskrivas vidare under rubrik ”4.5 Etiska överväganden”.

2.2.3 Databassökningar som ej gav resultat

Uppsatser.se är en annan svensk databas som sökning efter tidigare forskning gjorts i. Sökordet ”litteraturstudie” användes på avancerad nivå inom samhälle/juridik och 305 resultat gavs. Inga av dessa var tillräckligt nära denna studies ämne för att vara relevanta och när sökordet ”feminism” lades till gavs inga träffar alls. Sökordet ”genus” i kombination med ”litteraturstudie” gav fem resultat. Inga av dessa granskade dock tidskrifter eller utgjorde studie inom socialt arbete. På avhandlingar.se användes också sökordet ”litteraturstudie” vilket gav 16 träffar men inga inom denna studies problemområde. Vid sökning i databasen GUPEA, med sökorden ”litteraturstudie” och ”tidskrift”, framkom 80 träffar. Inga av dessa studier var relevanta för denna studie. När sökorden ”litteraturstudie” och ”feminism” användes gavs 16 resultat men inte heller någon av dem var relevanta för aktuell studie. Inom databasen Gunda användes sökorden ”social work”, ”feminism” och ”women”, det gav inga träffar. Inga relevanta träffar gavs heller i sökmotorn google scholar på samma sökord som dem i Gunda. Vid sökning i Summon med sökorden ”tidskrift” och ”litteraturstudie” fanns 50 resultat och med sökorden ”socialt arbete” och ”litteraturstudie” gavs 25 träffar, inga av dem var dock heller relevanta för denna studie.

2.3 Sammanfattning

Vad det gäller forskning om relationen mellan feminism och socialt arbete finns det begränsad sådan gjord i Sverige. Studie som granskat tidskriften Socionomens texter om kvinnor och relationen mellan feminism och socialt arbete har ej blivit funnen. Denna studie kan därför antas fylla ett forskningstomrum och visar på att det finns behov av att belysa och undersöka aktuellt kunskapsområde. De svenska studier som tidigare beskrivits har varit på C- och kandidatnivå med anledning av att studier på högre nivå ej hittats. Det ställer frågor om synen inom professionen på fördjupade studier om kvinnor och feminism inom socialt arbete i Sverige.

Internationell forskning inom socialt arbete med feministiskt perspektiv har bedrivits under längre tid men främst är det en tidskrift som publicerar dessa artiklar. Detta visar sig både genom vart genomgångna artiklar främst är publicerade och även utifrån artiklarnas granskning av vart feministiska artiklar inom socialt arbete publiceras. Tidigare forskning visar att feminism ses som något valbart och inte centralt inom socialt arbete och en feministisk uppfattning saknas såväl hos utbildare som hos elever. Perspektiv på kvinnors situation och rådande maktstrukturer är inte integrerade i den obligatoriska undervisningen för socialt arbete. Bristen på kunskap om feminism gör att få elever väljer dessa kurser och utbildningen skapar således icke-feministiska socionomer. En uppfattning om att kvinnor har det tillräckligt bra, då de får arbeta och rösta, gör att feminism ses som onödigt. Av dem med feministisk uppfattning och kunskap infinner sig en större förståelse för kvinnors situation och behov i praktiken - de tar kvinnors situation på större allvar. Det visar på att det finns ett behov av att integrera feminism i det sociala arbetets utbildning, och praktik. Eftersom de flesta socionomer är kvinnor bidrar en feministisk grundkunskap till att både stärka klienter

och socionomerna själva.

Bristen på feministiska perspektiv inom socialt arbete visar sig från utbildningen till forskningen. Det är som sagt främst en tidskrift som behandlar kvinnors situationer ur ett feministiskt perspektiv och de flesta andra artiklar och tidskrifter beskriver i första hand kvinnor som offer, mödrar och utan makt. Flera artiklar i den tidigare forskningen uppger att talet om olikhet mellan kvinnor och män dominerar framför talet om likhet. Det ger problematiska konsekvenser för kvinnor eftersom det är kvinnor som via normer ses som det svagare könet. Dessa texter reproducerar således bilden av kvinnor som svaga, både hos män och hos kvinnorna själva. Den tidigare forskningen visar att inom såväl forskning som i utbildning för socialt arbete ses inte kvinnors situation som en central del - trots att kvinnor utgör mer än två tredjedelar av klientantalet. När kvinnors situation granskas saknas ofta ett intersektionellt perspektiv vilket leder till att kvinnor klumpas ihop till en homogen grupp. Vid granskning över tid av antalet artiklar om kvinnor inom socialt arbete visar det sig att de blir färre och färre. Orsaker till detta anges vara att människor tror att det inte finns mer att jobba för i relation till kvinnors rättigheter samt att sämre ekonomisk situation i samhället leder till andra prioriteringar än de om kvinnors situation. Detta perspektiv fortgår på utbildningen för socialt arbete då varken kvinnor och könsmaktsystemet uppmärksammas i någon större grad och feminism inte är ett grundperspektiv inom utbildningen. Att frånsäga sig en feministisk ståndpunkt inom socialt arbete uppges vara att förhålla sig neutral till att människor strukturellt missgynnas vilket snarast kan ses som motsatsen till målet med socialt arbete.

3 TEORI

I denna studie har ett abduktivt förhållningssätt till teori använts, val av teoretiska begrepp och perspektiv har således vuxit fram i växelverkan med empiri och tidigare forskning. Teori om makt, policy och motstånd har använts för att tolka *vad* empirin betyder och teori om text och kontext har använts för att tolka *hur* empirin är konstruerad. Syftet med det teoretiska urvalet är att göra empirin begriplig och meningsfull.

3.1 Makt

Makt är ett paraplybegrepp som inbegriper olika perspektiv, områden och uttryck och har genom tiderna definierats på olika sätt. Tidigare handlade makt främst om att ha makt *över* någon annan, alltså en auktoritär makt förbehållen en elit. Perspektivet på makt har under senare tid förändrats till att ses som något som kan *forma vad andra vill, tänker och uppfattar* (Lilja & Vinthagen 2009). Exempel på detta är förväntningar på vad som är manligt och kvinnligt eller rätt och fel. Att ha *makt att* genomföra saker, *makt med* sin position, *makt inom* ett visst område eller *makt till* förhandling är olika perspektiv av makt som numera anses vara aktuella när makt ska definieras (ibid.). Makt ses inte heller längre som något statiskt eller som endast den ena parten har utan något som ständigt förändras och som alla innehar, mer eller mindre (ibid.).

Det finns en koppling mellan *kunskap* och makt och om kunskapen uteblir kan det hindra människor att inse och kräva tillgodoseende av sina intressen (Börjesson & Rehn 2009). Att se makt som något man *gör* innebär enligt Lilja och Vinthagen (2009) att skilja på maktförhållande och maktens subjekt. Liknande tankegång har Elvin-Nowak och Thomssen (2003) gällande hur kön konstrueras, att det är något som görs i relation till andra, vilket ligger i linje med nämnda tankar om hur makt konstrueras.

Med bakgrund av hur definitionen av makt har förändrats framgår det att dagens sanning kan komma att omkullkastas imorgon, eller om några år, då våra föreställningar om saker och ting hela tiden utvecklas. Det ger en förståelse om att det inte finns någon ”sanning” utan att uppfattningar är bundna till sin kontext.

3.1.1 Makt - områden, uttryck och perspektiv

Makt finns på olika nivåer och bör enligt Börjesson och Rehn (2009) analyseras utifrån dess olika uttryck. Författarna har delat in makt i tre olika *områden* för att tydliggöra maktbegreppets breda uttrycksrepertoar. Det första området är *tekniker* vilka handlar om hur makt manifesterar sig. Inom tekniker finns exempelvis metateknik som är det system, oberoende metod eller uttryck, som gör att människor anpassar sig till makten (ibid.). Börjesson och Rehn (2009) skriver vidare att anpassningen kan ske genom mikrotekniker, exempelvis i form av hot om våld, belöning och kontroll. Det andra området är *subjekt*, som tidigare nämnts och handlar om vilka maktpositioner människor innehar, och det tredje området är *upplevelser* som beskriver hur makt ger sig till känna för människor (ibid.). Denna uppdelning kan konkretisera analys av olika maktuttryck.

Börjesson och Rehn (2009) skiljer vidare på att *studera* och *teoretisera* kring makt. Att fastslå maktskillnader utan att teoretisera kring dem kan reproducera och befästa destruktiva fenomen snarare än att förändra dem. Den tanken kan kopplas till slutsats i Björnstedts (2008) studie om hur det talades om jämställdhet inom socialt arbete. Det visade sig där att olikheter mellan könen betonades vilket riskerade att upprätthålla genusordningen istället för

att nå jämställdhet som var målet.

Vem är det då som råder över makten? Börjesson och Rehn (2009) uppger att det är *de som styr systemet* som har makt över dem som inträder i det och ett ”vi och dom”-perspektiv är ett sätt att kontrollera och ha makt över diskursen. I relation till kvinnor och män anser Elvin-Nowak och Thomsson (2003) att det finns ett *könsmaktsystem*. I det systemet ordnas världen efter vilket kön människor har. Mannen ses som norm och kvinnan har fått rollen av det andra könet, både män och kvinnor anammar den bilden (de Beauvoir 1949; Freeman 1990; Elvin-Nowak & Thomsson 2003). Konsekvenser av rådande könsmaktsystem är att män har mer resurser och makt än kvinnor (Elvin-Nowak & Thomsson 2003). Ett exempel på det kan ges inom professionen för socialt arbete. Att kön spelar in visar sig på så sätt att de med mest status och lön inom socialt arbete är just män (Öhman 2004). Manliga socionomer får ofta positiv särbehandling via lön och extra stöttning och statistik visar att 80 procent av de anställda inom Sveriges socialtjänst är kvinnor, men endast 50 procent av cheferna är kvinnor (Ek 2001). Eks (2001) studie visar också att trots att kvinnorna missgynnas uppfattar de sig sällan som negativt särbehandlade. Det kan kopplas till Elvin-Nowak och Thomsson (2003) tanke om att kvinnor anammar bilden av dem själva som mindre värda än män och därför inte gör motstånd till orättvisor emot dem.

Diskurser såsom dem om kön utgör en ofta omedveten makt över människan då det gäller hennes *verklighetsföreställningar* (Börjesson & Rehn 2009). Motstånd till diskurser kan skaka människans inre världsbild vilket gör det komplicerat att föra vidare till andra. Lilja och Vinthagen (2009) menar att de mest avancerade formerna av maktutövning just sker på detta sätt, genom att forma människors uppfattning om saker och ting. Uppfattningar om vad som är feminint och maskulint är olika inom olika kulturer men Hjalmeskog (1999) menar att det gemensamma är *dikotomiseringen* i relation till kön. Med det menas att isärhållandet och den ojämlika värdefördelningen mellan feminint och maskulint råder oavsett vad som anses vara manligt eller kvinnligt. Inom könsdiskursen finns en given hierarki där det som anses vara maskulint värderas högst. Det feminina skapas utifrån det maskulina motsats, exempelvis att kvinnor är ömsinta mödrar då män är bestämda fäder vilket innebär att det är relationen, eller kontrasten mellan dem båda, som tillskriver könet dess egenskaper (ibid.).

Det finns även *makthierarkier* inom kategorin ”kvinnor” varpå kvinnobegreppet behöver dekonstrueras. Ett *intersektionellt* perspektiv på makt i relation till kvinnor innebär att kvinnans olika positioner och faktorer, exempelvis funktionsnedsättning, klass, sexuell läggning och etnicitet, tas hänsyn till vid analys. Om ett intersektionellt analysperspektiv uteblir fokuseras och/eller analyseras kvinnan istället enbart utifrån en eller ett fåtal av dessa variabler (Lilja & Vinthagen 2009). Problemet med detta är att det kan skilja mycket i resultat om det är en vit överklass kvinna som granskas eller en funktionshindrad kvinna från arbetarklass.

I relation till avvikelse och normer talar Repstad (2005) om *stigmatisering*. Det innebär att om en individ har ett avvikande beteende från rådande normer riskerar denne att stämplas. Att bli stigmatiserad på grund av sitt beteende innebär att individen tillskrivs negativa egenskaper (ibid.). Individens självuppfattning kan enligt Repstad (2005) förändras då det avvikande beteendet egenskapsförklaras som något inneboende hos individen.

3.1.2 Policy

Ett aktuellt maktmedel för påverkan är policys, de finns inom såväl politik och professioner som på arbetsplatser. För att påverka policys menar Hill (2007) att en förståelse av dess skapandeprocess krävs som grundläggande kunskap, liksom kunskap om vad en policy är. En policy kan vara allt ifrån en *viljeinriktning* till ett eller flera *beslut* eller en serie *handlingar*

varpå det är svårt att avgöra det exakta tillfället när policyprocessen startar och policys skapas (ibid.). Även *icke-beslut* är enligt Hill (2007) viktiga att granska och kan påverka skapandet av policys. Policys skapas ofta som en *motreaktion* på existerande policys varpå processen kan ses som dynamisk snarare än statisk (ibid.). Förändring av diskurser uppges på liknande sätt vara möjliga att nå - när det finns en kamp mellan existerande och nya tankar om ett visst fenomen (Börjesson 2003). Policys kan också skapas för att *vidmakthålla status quo* och motsätta sig utmanande beslut och tankar (Hill 2007).

När det gäller vem som skapar policys menar Miroff (2003) att det kan vara frestande att se till individuella egenskaper men att strukturer och institutioner då glöms Hill (2007) beskriver via Kingdon att policyentreprenörer är som "surfare som väntar på den stora vågen" (s. 160). Med det menas att när tillfälle ges tar dessa personer det för att föra fram sin politiska fråga. *Media* anges vara starkt styrande gällande att uppmärksamma olika frågor vilket påverkar vilka policys som råder (ibid.). Ett annat sätt att påverka policys är via utbytesteorin (Hill 2007). Genom handling i exempelvis strejk kan det bli tydligt hur beroende staten eller företag är av dess anställda och policys kan därmed förändras nedifrån och upp.

3.1.3 Motstånd

Kritiska och anti-förtryckande teorier i socialt arbete har ökat och att granska makt, motstånd och agens är ett sätt att bidra till detta (Pease 2009). *Motstånd* som fenomen befinner sig i relation till makt och enligt Lilja och Vinthagen (2009) kan motstånd vara relevant eller nödvändigt beroende på maktens uttryck. Upplevelsen av att vara utsatt för makt kan leda till psykisk ohälsa, medföra känslor av maktlöshet och som konsekvens en känsla av hopplöshet (Börjesson 2009). Men upplevelsen av att vara utsatt för makt kan också leda till motstånd. Motståndet kan anta form av aggressivitet men enligt Lilja och Vinthagen (2009) kan motståndet också leda till en vilja att förändra sin situation.

Empowerment står för makt, styrka och kraft och dessa tre begrepp inbegrips i Askheims (2007) beskrivning av empowerments målsättning och medel. Att någon blir empowered innebär att denne får styrka som kan omvandlas till kraft att få makt genom att ta sig ur sin underlägsna och/eller maktlösa situation (ibid.). Askheim (2007) beskriver att ett humanistiskt synsätt är att se människor som aktiva och handlande subjekt som vill sitt eget bästa. Detta är att tillskriva människor ett *agentskap* - de blir ett handlande subjekt istället för ett passivt objekt (Lilja & Vinthagen 2009). Pease (2009) uppger att människors agens ofta förminskas i samband med strukturalistisk determinism och Tengqvist (2007) uppger att kvinnor oftare än män uppfostras till att vara passiva. Kvinnor ges ett lägre värde och ett lägre värderat handlingsutrymme än män (ibid.). Att kvinnor får möjligheten att definiera sig själva som resurser är stärkande och ingår i empowerment (Follesø 2007).

Att vara i en underlägsen eller maktlös position förknippas ofta med *offerskap*. Börjesson och Rehn (2009) anger att handling utifrån offerskap legitimeras om själva offerskapet är legitimerat. För att tillskrivas att vara "offer" krävs att personen eller personerna i fråga kan bevisa sin svaghet och utsatthet och få gehör för det (ibid.). Samtidigt som ett offer måste framhålla sin svaghet använder ofta utsatta grupper och människor slagorden "vi är inga offer" (ibid.). Att vara "offer" för strukturer innebär dock inte att människor saknar agentskap, eller för den sakens skull möjligheten att göra motstånd (Heberlein 2010; Lilja & Vinthagen 2009). Heberlein (2008) poängterar individens eget *ansvar* gällande styrning av sitt liv. Författaren anser att människor har olika förutsättningar vilket påverkar dem men att det är att vara deterministisk att tänka att människan är helt styrd av sitt förflutna. Det tar bort ansvaret från människan och förminskar dess agentskap (ibid.).

Feminism kan ses som en form av motstånd. Knappast är alla rörelser som handlar om

kvinnor feministiska, inte heller är feminism något som historiskt sett enbart kommer från kvinnorörelser. Runt 1910 började termen feminism användas mer flitigt men först runt 1960-1970 började feminism appliceras på kvinnorörelser och aktivism (Kemp & Brandwein 2010). Att vara feminist innebär enligt Hjärleskog (1999) att synliggöra *genussystem*, se dess konsekvenser och ifrågasätta dess legitimitet i samhället då genussystem genom historien har bidragit till att kvinnor underordnas och exploateras.

3.2 Språk och text

Språk och kommunikation innebär för människan verktyg att hantera sig själv, sin situation, omgivning och sina relationer till andra (Hjärleskog 1999). Det påverkar hur självet formas och omformas. När det gäller att se språk som konstituerande talas det enligt Hjärleskog (1999) om diskurs. ”Diskurs används för att lyfta fram att det finns regler som konstituerar och styr vad som sägs och skrivs vid en viss tid, i en viss kontext” (Hjärleskog 1999 s. 312). Hellspong och Ledin (1997) menar att diskursbegreppet är mångtydigt men att texter är en viktig del i skapandet, cementeringen och förändringen av diskurser och kontexter.

3.2.1 Texter och kontexter

En text består av tecken som står för andra saker, exempelvis föreställningar om något och kräver av läsaren att kunna tolka dem (Hellspong & Ledin 1997). Dessa tecken konstruerar således en verklighet. Upplysningar ges i text varpå den är *kommunikativ*, från sändare till mottagare och textens tilltalande till läsaren beskriver dess *signalfunktion*. En texts *symbolfunktion* är vad texten pekar på, exempelvis nyheter om världen medan dess *symtomfunktion* ger upplysningar om textens författare och tidningens uppfattning om nyhetsvärdering (ibid.).

En text skrivs med en avsikt och är *intentionell* (Hellspong & Ledin 1997). Läsning kan därför ställa frågor som ”vart finns under ytan av denna text och vad är syftet med den?”. I en specifik tidskrift kan det finnas en genrebundenhet som författarna måste förhålla sig till. Ibland kan texter beställas varpå innehållet kan vara någon annan än författarens önskan (ibid.). Då kan istället frågan varför nyheter publiceras ställas, för upplysning? Eller för att de går att sälja? Eller för att upprätta en gemenskap som går ut på att så här ser vi tillsammans på världen?

Att en text är *stabil* innebär enligt Hellspong och Ledin (1997) att det skrivna ordet finns på pränt och kan därmed läsas om och om igen. Desamma menar att texter är ett ting snarare än talet som kan ses som en handling. En text begränsning och avgränsning är att den inte kan svara på andra frågor än dem som ges svar på i texten. Vidare beskriver Hellspong och Ledin (1997) att en text kan vara *kohorent* vilket betyder att den är sammanhängande och har en helhet. Det finns då ett tidssammanhang i berättelsen vilket är nära knutet till ett orsakssammanhang och svarar på varför det ena leder till det andra. Kärnan i koherensen är att den har en meningsfull helhet för läsaren och detta utgår läsaren oftast ifrån (ibid.).

En text är *konventionell* på så sätt att den följer vedertagna regler och normer (Hellspong & Ledin 1997). Detta krävs ofta av författaren för att läsaren ska kunna ta till sig texten (Hellspong & Ledin 1997). Det innebär exempelvis detaljerade orsaksangivelser. Normer och mönster för texter kan vara omedvetna eller förordas medan om en text är *kreativ* innebär det att den har skapande inslag och inte enbart förhåller sig till regler (ibid.). Texters kreativa uttryck påverkas av dess genres uttrycksfrihet. Om en text skrivs på ett kreativt sätt i fel forum, till exempel en personlig text i ett vetenskapligt sammanhang, kan den ses som icke-fullvärdig (ibid.).

”Ordet kontext betyder bokstavligen 'tillsammans med texten'” (Hellspong & Ledin 1997 s. 49). *Kontext* är därför centralt i en textanalys som bygger på att det som skrivs måste ses i relation till sitt sammanhang. Hellspong och Ledin (1997) delar in kontext i tre olika delar. Den första är *situationskontexten* som är den direkta tiden och platsen som texten granskas i. Den *intertextuella* kontexten handlar om textens relation till andra texter inom samma genre och tradition, att de liknar varandra. *Kulturkontexten* färgar situationskontexten genom att kulturen är människors sätt att, inom en viss tidsperiod och område, verka och leva. Det kan handla om sociala kulturer i form av handlingsmönster som vuxit fram genom historien eller en andlig kultur som omfattar värderingar, tankesätt och attityder (ibid.).

4 METOD

I denna studie har kvalitativ metod i form av hermeneutisk brukstextanalys använts. Nedan ges beskrivning och motivering av vald metod, urval av empiri samt analysprocess. Därefter redogörs andra former av litteraturstudier, validitet, reliabilitet och etiska överväganden i relation till studien.

4.1 Litteraturstudie som kvalitativ metod

Kvalitativ metod i form av intervju är vanligt inom socialt arbete medan litteraturstudie och textanalys som metodval sticker ut något (Widerberg 2002). Gällande metodval anger Widerberg (2002) att: ”precis som när det gäller kön, utgör den ena parten normen” (s. 19). Detta citat gäller relationen mellan kvantitativ och kvalitativ forskning men inom samhällsvetenskapen är de båda mer vanliga än litteraturstudier som främst används inom humanistiska ämnen (ibid.).

Torraco (2005) skiljer på *behov* och *intresse* av att göra litteraturstudier. I denna studie har val av analysmetod gjorts i relation till dess frågeställningar. Kön och jämställdhet är ämnen som det ofta talas om på ett visst sätt men i praktiken hanteras annorlunda, eller inte alls. Hellspong och Ledin (1997) uppger att text är *stabil* på så sätt att det finns på pränt vilket gör litteraturstudie till lämplig metod för att nå denna studies syfte. Det går även att granska aktuellt fenomen via intervjuer såsom i Björnstedts (2008) studie om talet om jämställdhet inom socialt arbete. Men, eftersom begränsat med litteraturstudier gjorts inom aktuellt ämne i svensk forskning för socialt arbete finns både behov och intresse av att granska fenomenet med detta metodval.

Widerberg (2002) uppger att litteraturstudier *visar på hur ett fenomen kommer till uttryck i skrift* och Hellspong och Ledin (1997) menar att genom att noggrant och metodiskt granska texter kan de *öka vår förståelse* för fenomenet som vid tillfället undersöks. Börjesson (2003) uppger att granska texter innebär att analysera något som gör anspråk på verkligheten. Detta perspektiv på att granska texter har en problematiserande ansats. Texter kan således både *normalisera, inkludera* och *exkludera* fenomen genom dess ord och förekomst vilket *påverkar människors uppfattning* om dem (ibid.).

Lather (1999) tar Börjessons tanke ett steg längre och anger att granskning ska handla om *kontroll, policyskapande* och *produktivitet*, förhoppningsvis i någon form av vetenskaplig kunskap. Vinsten med att granska något via en kritisk tolkning är att det kan hjälpa läsaren att *se ett fält på ett nytt sätt* och professioner tjänar på detta då det är *utifrån kunskap om fält som yrket utvecklas* (ibid.). Även Torraco (2005) menar att det viktigaste i litteraturgranskningen är att den *åstadkommer ett nytt perspektiv* i relation till disciplinen. Axelsson (2008) uppger att litteraturstudier som val av metod innebär att *sammanställa kunskap* vilket är nödvändigt för att kunna utveckla den egna professionen. Litteraturstudie som metodval för denna studie kan därmed ses som att det fyller ett behov och kan möjliggöra utveckling av aktuellt kunskapsområde inom professionen.

4.1.1 Hermeneutisk brukstextanalys

Ett hermeneutiskt perspektiv innebär att verkligheten *tolkas* och inte speglas vilket i denna studie har gjorts via textanalys. Det finns många olika typer av texter; vetenskapliga, skönlitterära, poesi. Denna studies empiri och val av texter att granska är brukstexter. *Brukstexter* är ”vardagslivets skrivna ord” (Hellspong & Ledin 1997 s. 11). Reportage, notiser och annonser är exempel på brukstexter som granskats i tidskriften Socionomen. Anledningen

till varför brukstexter och inte uteslutande vetenskapliga journaler granskats är *tillgängligheten*. Socionomen skickas hem på brevlådan till många socionomer i Sverige medan annan litteratur i många fall självmant måste sökas fram, om det inte ingår i utbildning. Tillgängligheten hos brukstexter gör dem till en viktig källa för kunskap. Brukstexters funktion är dock beroende av dess uppbyggnad varpå även dess konstruktion har granskats (Hellspång & Ledin 1997).

Genom att dela in texter via form, genre eller kriterier skapas en *texttypologi* av ett antal *texttyper* (Hellspång & Ledin 1997). Fackindelningen gör granskningen systematisk även om facken är konstruerade av granskaren (ibid.). Hermeneutik innebär, som tidigare nämnts, att något tolkas och Hellspång och Ledin (1997) uppger att det är inte en självklar väg mellan text och läsare. I relation till hermeneutiken har en text en kontext och ett sammanhang som både är en *förklaringskontext* - varför den finns, och en *tolkningskontext* - hur ordens mening uppfattas (ibid.). Eftersom läsare har olika *tolkningspotential* kan texten te sig olika för olika människor. Hellspång och Ledin (1997) beskriver olika tolkningsinriktningar i form av att koncentrera sig på en viss aspekt av en text eller dess sammanhang, dvs. en dominerande *tolkningsinriktning*. I denna studie utgör dess frågeställningar den dominerande tolkningsinriktningen.

”Sändaren som står bakom texten och vill säga något med den, *mottagaren* som läser texten och uppfattar den efter sitt huvud, och *ämnet eller saken* som texten behandlar” utgör tre poler och orienteringar av tolkning inom kommunikationssituationen (Hellspång & Ledin 1997 s. 221). En *sändarorienterad tolkning* innebär att ta reda på vad författaren menar med texten. Sändarorienterad tolkning kommer i denna studie endast att relateras till i form av tidskriften Socionomen och inte individuella författare på grund av avgränsning. *Mottagarorienterad tolkning* innebär att se texten som en signal och ett påverkansmedel i relation till läsaren och är en tolkning av andra graden, det vill säga en tolkning av någon annans tolkning (ibid.). *Sakororienterad tolkning* granskar symbolfunktionen i texten, dess förmedling av verklighetsföreställning (ibid.). Hellspång och Ledin (1997) beskriver sakorienterad tolkning som att den är ”öppen för textens fulla tolkningspotential” (s. 224). Sakorienterad och mottagarorienterad tolkning är de två tolkningspoler som främst kommer att användas i denna studies analys.

Tolkningsförutsättningar är en central del inom hermeneutisk analys och forskarens *förförståelse* påverkar analys av text (Hellspång & Ledin 1997). Hellspång och Ledin (1997) uppger att människor sällan saknar *läsmål* när de tar sig igenom texter, detta är snarare drivkraften. En *lässtrategi* beskriver vad som vill uppnås med läsningen, exempelvis att först läsa övergripande och sedan koncentrera läsningen till mer centrala delar för aktuell studie (ibid.) *Tolkningshorisont* är de tolkningsmöjligheter som en person har tillgång till när läsning av en viss text sker i en viss situation och påverkas av förförståelse, läsmål och lässtrategier (ibid.). Tolknningen i sig är ens egen, någon annan skulle troligtvis få en annan tolkning av materialet. En persons tolkning kan också förändras, då personens tolkningshorisont förändras (ibid.). I denna studie har ett abduktivt förhållningssätt använts varpå teori valts ut via förförståelse, tidigare forskning samt efter empirigranskning för att förstå de empiriska fynden.

Tolkning inom hermeneutiken beskrivs som en *tolkningscirkel* som växer fram i etapper (Hellspång & Ledin 1997). Texter möts först genom *förförståelsen* som gör att vad som i texten komma skall kan anas. Tolkningscirkeln riktar sig både framåt och bakåt och även här kommer det abduktiva förhållningssättet till forskningsmaterialet in. De gamla uppfattningarna hjälper till att tolka de nya och kan också bli prövade varpå förståelsen för det granskade fenomenet växer. I Hellspång och Ledins (1997) *tolkning och textmodell för*

hermeneutisk brukstextanalys granskas textens kontext som i detta fall utgörs av kunskapsläget inom socialt arbete och tidskriften Socionomen. *Interpersonell* tolkning görs exempelvis via negativa eller positiva värdeladdningar. Där utgör teori om makt, policy och motstånd analysverktyg för att se vad texterna innehåller. Teori om språk och kontext kommer in i den *textuella* tolkningsdelen som handlar om konstruktion (ibid.). Tolkningscirkeln utgår från att texten är *koherent*, delarna måste hänga ihop för att slutsats ska kunna dras av den. Det finns också en rörelse hos tolkningscirkeln till *yttre sammanhang* då kontexten belyser texten och att texten upplyser kontexten (ibid.). En beskrivning av kontexten är i sig också en tolkning vilket det i denna studie finns en medvetenhet om.

4.2 Urval

Empirin består av cirka 90 brukstexter från 24 nummer av tidskriften Socionomen, mellan år 2009 och 2012. Socionomen är en tidskrift för kvalificerat socialt arbete och utkommer med åtta nummer per år, första numret kom år 1987. Ägare till tidskriften är Akademikerförbundet SSR. Prenumeranter uppges på Socionomen.nu både vara SSRs fackmedlemmar, institutioner och icke-medlemmar som är privatpersoner. "Akademikerförbundet SSR är det fjärde största förbundet inom Saco och har 60 000 medlemmar, där socionomgruppen motsvarar cirka hälften av det totala medlemsantalet" (socionomen.se).

Tidskriften behandlar, utifrån dess egna beskrivning, sociala frågor och texterna skrivs av yrkesverksamma socialarbetare vilkas *artiklar* bedöms av Socionomens redaktionsråd. Inom tidskriften skrivs *recensioner* av personer som anges vara experter inom sina områden och det finns även *debattsidor* där aktuella sociala frågor avhandlas. Granskning och undersökande sociala *reportage* görs av frilansjournalister som är insatta i det sociala arbetets problematik och 2005 tillsattes en professor som redaktör för *Forskningssupplementet* där artiklar bedöms utifrån internationella riktlinjer. Denna inlägga kommer två gånger om året. Förutom angivna delar i tidskriften ingår även *notiser* där kortare texter behandlar olika fenomen kopplat till socialt arbete, *annonser* för insatser, kurser och jobb, en *ledarsida* där Socionomens chefredaktör skriver en inledande text, ofta i relation till numrets *övergripande tema*. Vidare ingår *utblick* som är en del där internationell problematik belyses, en *kulturdel* och i vissa nummer lyfts även c-uppsatser fram som under året skrivits inom socialt arbete.

På socionomen.se uppges det att tidskriften läses av socionomer som forskar och studerar, av journalister och kulturarbetare och andra med intresse för det sociala arbetet. Det anges också att tidskriften används vid socialhögskolorna som undervisning. Åldersfördelningen på läsarna anges vara jämn. Fyra av tio uppges ha arbetat mycket länge och av dem utgör chefer, kuratorer, terapeuter och forskare den största delen. Hälften av läsarna ska finnas inom barn-, ungdom- och familjeområdet och de flesta arbetar inom kommunen. Tidskriften är ekonomiskt och innehållsmässigt oberoende och upplagan är nästan 10 700 exemplar. Eftersom tidskriften både skickas ut till institutioner och finns att läsas på internet antas läsarna vara fler än antalet tryckta exemplar (socionomen.se).

4.2.1 Tillvägagångssätt för att få tag på empiri

Inledningsvis fanns ett antagande om att det inte skulle vara några svårigheter att få tag på tidskriften Socionomen. Sökning efter empirin inleddes med att fråga personal på institutionen för socialt arbete vid Göteborgs universitet, där denna uppsats är skriven, om tidskriften fanns där men det gjorde den inte. Därefter söktes tidskriften på Universitetsbiblioteket. På biblioteket fanns endast läsesalsexemplar vilket innebar att de inte var tillgängliga för hemlån. Kontaktuppgifter till personal på tidskriften togs fram via dess

hemsida och en assistent ringdes upp. Efter samtalet mailades på begäran uppsatsidén och vilka tidskriftsnummer som behövdes till densamme. Svaret på mailet var dock att de inte hade efterfrågade nummer och hänvisning gavs istället till TAM-arkivet. I telefonsamtal med personal på TAM-arkivet gavs som svar att de inte kunde skicka ut hela tidskrifter till privatpersoner utan enbart kopior på specifika artiklar. Eftersom denna studies granskning går ut på att bläddra igenom tidskrifterna för att hitta empiri var detta inget alternativ. Så, tidskrifterna beställdes fram och granskades i Universitetsbibliotekets läsesal.

Inledningsvis efterfrågades alla nummer mellan 2005 och 2012. Vissa nummer, ett eller två från varje år, fanns ej att tillgå men majoriteten fanns på plats. Nummer 1-5 från 2012 fanns i Universitetsbibliotekets tidskriftsavdelning och genombläddring av dem inledde undersökningen av empirin. Därefter granskades alla tillgängliga nummer mellan 2009 och 2011 i bibliotekets läsesal. På grund av tidsbegränsning och mättnad av materialet valdes nummer mellan 2005 och 2008 bort.

Frågor som uppstod i och med sökningen efter tidskriften var hur viktig (eller oviktig) den är för socionomer och det sociala arbetets fält i Sverige. Dessa tankar grundade sig på att den inte fanns på institutionen för socialt arbete, hos tidskriften själv eller att låna hem från biblioteket. I skriven form i Sverige finns det dock inte någon annan tidskrift som är mer direkt inriktad till socionomer och socialt arbete varpå Socionomen ändå antas fylla en viss funktion för fältet.

4.2.2 Urval av texter

Urval av texter har gjorts via genre och kriterier för texttyper varpå en *texttypologi* har skapats (Hellspong & Ledin 1997). De *genrer* som valdes ut var; reportage, notiser och annonser och de som valdes bort var: skönlitterära och vetenskapliga texter, serier, recensioner, debatt- och ledarsidor samt en del i tidskriften som heter "svar från socialstyrelsen". Anledningen till varför de skönlitterära och vetenskapliga texterna samt serier valdes bort var på grund av att de inte är brukstexter som är denna studies empiriska fokus. Recensioner, svar från socialstyrelsen och debattsidor valdes bort då ännu en granskning utgör en tredjehandstolkning vilket är önskvärt att undvika inom vetenskapliga sammanhang. Ledarsidor med fokus på kvinnor och/eller feminism i relation till socialt arbete var så få att de valdes bort då de inte utgjorde empiriskt material nog att finna mönster i.

Kriterier för att skapa texttypologi har tagits fram via denna studies syfte och frågeställningar och lyder som följande (utan inbördes ordning). Det *första kriteriet* var texter som främst handlade om och/eller riktade sig till kvinnor. Många texter i tidskriften handlade om både kvinnor och män eller lyfte inte fram något specifikt kön. Dessa texter valdes bort i form av avgränsning då de föll utanför denna studies syfte som inte var att göra en jämförelse mellan kvinnor och män eller att behandla könlösa texter. Det *andra kriteriet* var texter som beskriver kvinnor. Det *tredje kriteriet* var att texter om kvinnliga professionella måste uttalat handla om kön eller jämställdhet. Intervjuer om eller av kvinnliga socionomer eller andra kvinnliga professionella i relation till deras icke-kvinnoinriktade arbete har valts bort som urval i den empiriska granskningen. Det *fjärde kriteriet* är texter om jämställdhet, feminism och/eller där ett köns- och eller genusperspektiv belyses.

4.2.3 Analysprocess

Efter *kriterierna* för urval av brukstexter skapats började empirigranskningen med det vid det aktuella tillfället senaste numret av Socionomen, nr 5 2012. Post-its användes för att markera relevanta texter som valts ut via frågeställningarna vilka utgör denna studies

tolkningsinriktning. Inledningsvis markerades de texter där det framgick att kvinnor intervjuats. Även texter där rubrik och/eller ingress innehöll orden "flicka/tjej/kvinna" i singular eller plural markerades. Varje tidning bläddrades igenom två gånger. Andra gången ägnades de texter som inte markerats mer fokus för att inte missa någon text som föll inom denna studies problemområde. Flertal artiklar var skrivna om problematik som främst rör kvinnor men där kön inte nämndes vidare. Dessa artiklar uteblev från det empiriska materialet då de föll utanför denna studies urvalsram och texttypologi. Efter att texter som rörde kvinnor markerats kopierades de och sedan började processen om med nästa nummer.

När alla tidningarnas texter var ihophäftade efter dess nummer började *sammanställningen* bakifrån med nummer 5 från 2012 vilket totalt blev 90 brukstexter. I ett dataskrivet textdokument sammanställdes artiklarna efter *genre* och citat skrevs under dess respektive rubriker. I dessa textutdrag markerades olika teman med färger som var intressanta utifrån studiens frågeställningar. Inledningsvis fanns runt 15 teman som efter hand minskade i antal då de slogs ihop med varandra. Exempelvis slogs makt/motstånd ihop med offer/agentskap istället för att särskilja dessa två indelningar. När alla brukstexter skrivits in i dokumentet och arbetats igenom kvarstod åtta färgkodade teman. Dessa var "offer/agentskap", "stämpel/stigma", "särskilja/sammanställa (kön)", "intersektionalitet/normer", "individ-/samhällsperspektiv", "media/policy/kunskap", "område/problematik" och "feminism/jämställdhet". Vid utskrift av sammanställningen togs färgerna i dokumentet bort för att återigen granska texternas mönster, olikheter och uttryck. Färgkodningen fanns kvar i ett annat dokument som sedan jämfördes med den utskrivna granskningen av texterna.

Nästa del i analysprocessen var att varje textdel klipptes ut och Hellspong och Ledins (1997) hermeneutiska analysmodell applicerades. Det innebar att texterna först lades ut efter studiens första frågeställning som handlade om sammanhang och område, det vill säga texternas *kontext*. Sedan gjordes en *interpersonell* tolkning utifrån vad det skrevs om kvinnorna. Vidare analyserades hur texterna var skrivna vilket är analysmodellens *textuella* del. Den sista frågeställningen, "*Vilken relation har feminism och socialt arbete i texterna?*", analyserades med samma modell som de andra temana men fick en egen del i resultat- och analysdelen på grund av dess stora fokus.

Metodvalets begränsningar har varit att texter just är det de är. Vidare frågor vid uppkomna frågetecken går inte att ställa såsom vid intervjuer. Samtidigt är detta en given del av att göra textanalys - att granska texters koherens för att se vilka delar som fokuserats och vilka som uteblivit och utifrån det dra slutsatser om helheten.

4.3 Andra former av litteraturstudier

Det finns många andra former av litteraturstudier än hermeneutisk brukstextanalys som utgör denna studies metodval. *Allmän litteraturstudie* startar all forskning med, den kartlägger tidigare forskning inom kunskapsområdet och motiverar varför utförd empirisk studie görs (Forsberg & Wengström 2008). Att granska tidigare forskning hjälper forskaren att finna teoretiska begrepp och modeller för sin egen studie (Hellspong & Ledin 1997). Valda artiklar ska motiveras varför de ingår, sökningen ska beskrivas liksom syfte, metod och resultat och rekommendationer (ibid.). Ofta saknas denna systematik i granskningen av tidigare artiklar vilket kan försvåra läsarens möjlighet att bedöma dess relevans och giltighet (Axelsson 2008; Forsberg & Wengström 2008). I denna uppsatsens del om tidigare forskning har en systematisk allmän litteraturstudie avsetts göras för att bidra till läsarens överblick för studies grund och plats inom områdets forskning.

Systematisk litteraturstudie kräver att all data kommer från primärkällor (Axelsson 2008). Axelsson (2008) uppger att källorna ska vara publicerade vetenskapliga artiklar eller rapporter

medan Forsberg och Wengström (2009) anger att det både kan vara publicerad och opublicerade data. Ett krav för att göra sådana studier är att det finns tillräckligt med studier av god kvalitet som underlag (Forsberg & Wengström 2008). En systematisk litteraturstudie ”utgår från en tydligt formulerad fråga som besvaras systematiskt genom att identifiera, välja, värdera och analysera relevant forskning” (Mulrow & Oxman 1997 citerat av Forsberg & Wengström 2008 s. 31). Det innebär att systematiskt söka efter data, kritiskt granska och sammanställa den inom valt problemområde (ibid.) Eftersom denna studie inte granskar vetenskapliga artiklar faller denna typ av systematisk litteraturstudie bort som alternativ.

Begreppsanalys syftar till att öka förståelsen för de fenomen som begreppet beskriver (Forsberg & Wengström 2008). En sådan studie inleds med att begreppets meningsinnehåll och omfattning bestäms via en analys och syntes (ibid.). Relevant litteratur granskas för att kunna utföra begreppsbestämning och innefattar olika analysdelar såsom; etymologisk-, semantisk- och diskriminationsanalys (ibid.). Denna studie granskar inte begrepp i denna meningen utan önskar snarare kartlägga och analysera fenomen varpå begreppsanalys inte är en lämplig modell.

Arkshey & O'Malley (2005) uppger att *scopingstudier* är ett sätt att snabbt kartlägga ett forskningsområde och se vilka källor och resultat som finns tillgängliga. Speciellt användbart uppges scopingstudier vara vid granskning av områden som i större grad inte har uppmärksamats tidigare. I vilken omfattningen studien önskar finna resultat beror på syftet med granskningen (ibid.). Inledningsvis ska en forskningsfråga identifieras, sedan ska relevanta studier i form av primärkällor identifieras följt av urval av studier som sedan bearbetas, summeras och beskrivs i en resultatdel. Denna metod förutsätter en forskningsfråga som handlar om att kartlägga hur ett område behandlar eller inte behandlar en viss fråga. Eftersom denna studies tid är begränsad har empiri och forskningsfråga på förhand valts ut.

Metasyntes är en kvalitativ metod som innebär en noggrann granskning och tolkning av forskningsfynd från flera kvalitativa forskningsstudier (Finfgeld 2003). Målet är att producera nya och integrerade fynd som har mer substans än de från individuella undersökningar (ibid.). Det handlar således om att granska flera studier och på så sätt få en ökad kunskap om området för att förbättra forskning och policys. Finfgeld (2003) redogör för tre olika former av metasyntes: teoribyggnad, teoriförklarande och deskriptiv metasyntes. Metastudie är uppdelad i tre olika typer av analyser, metadata-, metametod- och metateorianalys, som sedan binds samman för att skapa en ny teoretisk tolkning (ibid.). Teoriförklarande metasyntes beskriver Finfgeld (2003) som att huvudkonceptet inom studierna tas ut för att sedan återskapa fenomenen – det dekonstrueras, rekonstrueras och skapar sedan en syntes. Då denna studies empiri inte bygger på att granska flera studier är inte heller denna metod lämplig för aktuell studie.

4.4 Validitet och reliabilitet

En studies validitet handlar om forskaren har mätt det som avsetts mätas (Sohlberg & Sohlberg 2009). Eftersom manuell granskning och sortering har gjorts kan texter gällande kvinnor och feminism ha missat det granskande ögat. Reservation görs därmed från påståendet att denna studie har fått med *alla* Socionomens brukstexter mellan 2009 och 2012 som faller inom studiens urvalsram. Eftersom inte heller alla tidningar fanns att tillgå på biblioteket är detta från början en omöjlighet. Detta är dock ingen kvantitativ studie, med syfte att korrekt räkna ut procentandelar, utan en kvalitativ studie som avser tolka bilden av kvinnor inom socialt arbete och relationen mellan feminism och socialt arbete. Studiens metodval i form av kvalitativ textanalys kan anses lämplig då den har kapaciteten att mäta det som avsetts mätas och ett antagande finns om att studien har åstadkommit detta.

I kvalitativa studier som denna blir forskaren som granskare ett mätinstrument då denne återger datan, i detta fall tolkare av texter (Larsson, 2005). En medvetenhet om forskarens funktion som mätinstrument finns vilket kommer att diskuteras vidare under nästa rubrik gällande etiska överväganden.

En studies reliabilitet handlar enligt Larsson (2005) om studien har svarat på dess frågeställningar. Svaren på aktuell studies frågeställningarna anses ha blivit besvarade och finns att läsas och analyseras i uppsatsens resultat- och analysdel. I denna del kopplas empiri till teori, förförståelse och tidigare forskning med målet att på bästa sätt besvara studiens frågeställningar. De viktigaste resultaten, reflektioner samt tankar om vidare forskning inom området sammanfattas i en slutdiskussion.

4.5 Etiska överväganden

Eftersom egna föreställningar påverkar hur texter blir lästa och tolkade är det viktigt som forskare att veta vart en har sig själv (Hellspong och Ledin 1997). En granskning är något som finns inom en viss kontext, den är en del av något och har perspektiv vilket är en uppfattning som jag som forskare delar (Lather 1999). "Whether specifying the reviewer's relation to the material is done implicitly or explicitly, the text bears marks of his/hers presence" (Lather 1999 s. 3). Forskarens föreställningar, perspektiv och kontext genomsyrar således dess studier och text, exempelvis via valt problemområde, syfte och frågeställningar samt teoretiska- och metodologiska val. Lather (1999) anger att uppge sin relation till forskningsmaterialet är ett sätt att ta ansvar. Detta har önskats göras via exempelvis förord och i detta avsnitt för att skapa en hög transparens i forskningsprocessen.

I studiens del om tidigare forskning nämndes det att Gringeri, Wahab och Anderson-Nathe (2010) anser att reflexivitet hos forskaren är en grundsten inom feministisk forskning. Min tolkning av detta är att forskaren innan, under och efter processen tänker på vilken position denne själv har och hur det påverkar materialet. Ett exempel på en etisk diskussion som har fortgått under hela studien är den som gäller mina tankar och ställningstaganden som feminist. Ett sådant "loyal stand", som Barron (1999) beskriver det, behöver reflekteras över och diskuteras lika väl som att jag inte kan ta mig rätten att företräda andra feminister. Det finns således en önskan om att vara transparent gällande intresse och position då de är styrande (Kvale 2006). Att hela tiden backa upp tankar och reflektioner med teori och vetenskap har varit ramen för detta arbete.

Utifrån synen på granskaren uppger Lather (1999) att förhållningssättet "*while not knowing everything, does know something*" (s. 4) är ett ödmjukt sätt att förhålla sig till sin forskning. Jag anser inte mig själv vara en emancipatorisk forskare som ska "frigöra" kvinnor utan ser mig som en forskare som ska göra en studie om kvinnor och feminism i relation till socialt arbete (Barron 1999). Om positiv effekt av något slag, i och med denna studie, skulle uppstå för kvinnor inom socialt arbete skulle det dock självklart uppskattas.

5 RESULTAT OCH ANALYS

I denna del kommer resultat och analys av de cirka 90 brukstexterna från de 24 tillgängliga numren av Socionomen, mellan 2009 och 2012, att beskrivas och diskuteras utifrån hermeneutisk analysmodell. Studiens första frågeställning var ”*Inom vilka sammanhang och områden skrivs det om kvinnor i tidskriften Socionomen?*”. Denna frågeställning undersöker och analyserar texternas *kontext* och resultatet är indelat i teman efter dessa sammanhang och områden. Under varje tema går det vidare in på *vad* det skrivs om kvinnorna vilket är en del av studiens andra frågeställning. Detta utgör den *interpersonella* tolkningen i den hermeneutiska analysmodellen. Även *hur* texterna är skrivna undersöks och analyseras utifrån analysmodellens *textuella* del och utgör den andra delen av studiens andra frågeställning. Slutligen finns en rubrik under vilken *relationen mellan feminism och socialt arbete* undersöks och analyseras då detta ämne utgör en egen frågeställning. Även sistnämnt tema har följt den hermeneutiska analysmodellen i form av kontextuell-, interpersonell- och textuell tolkning.

Ett abduktivt förhållningssätt har använts till empiri, tidigare forskning och teori som utgörs av begrepp och perspektiv om makt, policys, motstånd samt språk, text och kontext. De första tre teoretiska begreppen har använts för att förstå *vad* det skrivs om kvinnorna, det *textuella*. Teori om språk, text och kontext har använts för att förstå *hur* texterna är skrivna, det *interpersonella*. Namn på personer har ersatts med X då denna studie inte fokuserar på vem som säger vad utan på vad som sägs. Det innebär att analysen har fokus på *mottagarorienterad och sakorienterad tolkning* och inte på den individuella sändaren, annan än tidskriften Socionomen.

5.1 Våld

I enlighet med Baretts (2001) studie av tidskrifter inom socialt arbete visar också denna att våld är det vanligaste området som kvinnor beskrivs inom. Även i Gringeri, Wahab och Anderson-Nathes (2010) artikel om feministisk forskning handlade 22 procent av 50 artiklar, vilket utgjorde en majoritet, om våld mot kvinnor i hemmet. En inledande fråga som dyker upp när resultatet granskas är *varför* kvinnor utsätts för våld? Med bakgrund av teorin om att det finns ett könsmaktsystem mellan kvinnor och män, inom vilket världen ordnas efter vilket kön människor har, har kvinnor har fått rollen av det andra/svagare könet (de Beauvoir 1949; Freeman 1990; Elvin-Nowak & Thomsson 2003). Vidare beskrivs våld som en maktteknik och blir därmed ett sätt som makt manifesterar sig gentemot kvinnor (Börjesson & Rehn 2009). Börjesson och Rehn (2009) anger att ”De som styr systemet har makt över dem som inträder i systemet” (s. 11). I relation till mäns våld mot kvinnor blir våldet ett maktuttryck då männen står över kvinnor i hierarkin och kvinnorna utsätts för makten i högre grad än männen. Makttekniker, som våld, bygger på att det finns ett system inom vilket makten kan utövas och ta form, såsom könsmaktsystemet (Börjesson & Rehn 2009).

Vid granskning av Socionomen fanns en insatsannons av 12 som direkt riktade sig till kvinnor som ”upplevt våld i en nära relation”. De flesta andra insatsannonser riktade sig till kvinnor med blandning av problematik såsom våldsutsatthet, missbruk och/eller ohälsa. En kunskapsannons angavs ”vänder sig i första hand till dig som möter våldsutsatta personer i ditt arbete” (NCK Nr 1 2009). Denna annons var frekvent återkommande i tidningen och den enda i sitt slag, från Nationellt centrum för Kvinnofrid. Fyra notiser och 15 reportage i tidningarna behandlade våld i relation till kvinnor och ett temanummer var direkt inriktat på ämnet. Frånvaron av insatser och kunskapsannonser i relation till uppmärksamheten kring

våld mot kvinnor var således stor. Tidsskriftens fokus på våld mot kvinnor ställer också frågor om hur synen på och upplevelsen av kvinnors agentskap påverkas (Baretti 2001).

5.1.1 Våld – omfattning, uttryck och orsaker

I ett reportage i nr 1, 2010, uppges det att ”Under 2010 kommer minst 75 000 kvinnor att utsättas för våld av sin partner.” Vidare i denna text som bär rubriken ”Våldsutsatta kvinnor och barn: Alla måste få stöd oavsett var i Sverige de bor”, står det att:

”Vart tionde barn kommer att få se sin mamma bli slagen eller se sin pappa slå. Bara vart fjärde fall blir känt och den hjälp som finns beror på i vilken kommun du råkar bo i.”

Förklaringskontexten i denna annons sätts inte i relation till könsmaktsystemet utan till vart kvinnorna bor. Signalfunktionen som texten och därmed sändaren ger är främst ett geografiskt perspektiv på situationen. Det ställer vidare frågor om kvinnor ska flytta för att få hjälp eller om de som arbetar inom kommunen ska upplysas om vad det för kvinnor innebär att få eller inte få stöd som våldsoffer och således uppmärksamma kvinnornas situation?

Ett interpersonellt perspektiv på texten, som bidrar med värderingar, är att kvinnorna beskrivs som mammor och att det är papporna som slår. Det gör texten heteronormativ i relation till hierarkin inom kategorin kvinnor. Kvinnor som inte har barn eller som lever i samkönade relationer inkluderas därmed inte i kategoriseringen ”våldsutsatta kvinnor”. Barretti (2001) anger att intersektionellt analysätt ofta saknas i artiklar om kvinnor vilket delvis bekräftas i denna text då den också anger att kvinnor utsätts för våld av sin ”partner” vilket är en könsneutral benämning.

I en notis som tar upp omfattning av misshandel mot kvinnor ligger fokus på männen:

”Dags att behandla män som slår. 75 000 kvinnor misshandlas varje år men bara 1500 män behandlas för att de slår. Nu menar Sveriges Kommuner och Landsting att det är dags att fokusera på förövaren. Kunskapsöversikten 'Våldsförebyggande arbete med män' ska inspirera och ge vägledning ...” (Nr 8 2011).

Denna notis tolkningskontext säger att det finns en snedfördelning i hur problemet våld mot kvinnor angrips då så få män behandlas för sina gärningar. Till skillnad från den förra texten har denna en signalfunktion i form av åtgärd mot våld mot kvinnor. Individperspektiv och därmed den interpersonella kontexten läggs på männen som ska ”behandlas”. Vad kunskapsöversikten ”Våldsförebyggande arbete med män” innebär anges ej varpå det inte går att veta om det finns ett individuellt eller strukturellt perspektiv på våld män utsätter kvinnor varpå koherensen uteblir i relation till orsakssammanhang. Då det är Sveriges kommuner och landsting som sprider informationen kan det ses som ett försök till en policyförändring via institutioner (Hill 2007).

Ökning av misshandel mot kvinnor beskrivs i ett reportage i nummer 7, 2011:

”Den anmälda misshandeln mot kvinnor har ökat med 34 procent de senaste tio åren. Ökningen beror sannolikt på en ökad anmälningsbenägenhet, men även på att det faktiska våldet har ökat (Brå 2011).”

Ökning av misshandel mot kvinnor kan ställas i relation till synen på det jämställda samhället. Frågan om feminism fortfarande behövs uppmärksammas i Ching Leungs (2007) artikel där

socionomstudenters uppfattning är att kvinnors status i samhället är tillräcklig varpå feminism och strukturella perspektiv på könsskillnader inte anses vara nödvändigt. Siffrorna i detta reportage visar dock på en tolkningskontext, och har en symbolfunktion, som säger att maktuttryck mot kvinnor ökar snarare än minskar. Att ange orsaker till varför ökning av anmälningar skett visar på en intention om att upplysa läsarna om en helhet. Texten får därmed en tematisk koherens då delarna hör ihop. I samma reportage som citatet ovan är taget ifrån uppges att:

”När en man utsätter den kvinna han lever med för våld är oftast endast barnen närvarande. Det betyder dock inte att hans våldsutövning är en isolerad händelse som är möjlig att förstå mot bakgrund av hans individuella personlighetsdrag, lika lite som kvinnans personlighet kan förklara hennes respons.”

”Eftersom de män som utövar våld och de kvinnor och barn som blir offer för det befinner sig i sociala sammanhang, är våldet känt av många. Det sociala nätverkets respons får avgörande betydelse för den fortsatta utvecklingen.” (Nr 7 2011).

I dessa citat flyttas fokus och därmed symbolfunktionen gällande ansvar från kvinnan och mannen över till yttre sammanhang. Heberlein (2010) anser att människor lättvindigt lägger över ansvar på någon annan än dem själva men säger att alla har ansvar för varandra och att det inte går att vara neutral när någon kränks. Bilden av mannen som våldsam och kvinnan som utsatt är vanliga stereotyper som anammas både av mannen, kvinnan och omgivningen utifrån könsmaktsystemet (Elvin-Nowak & Thomsson 2003). Ett våldsamt beteende hos en man kan därmed bortförklaras med ”män är ju sådär”. Denna artikel går dock i linje med Heberleins (2010) tanke om att omgivningen är ansvarig för synen och uppfattningen om beteende vilket kan tolkas som textens intention och förklaringskontext. Omgivningen utgörs även av socialt arbete. Då socialt arbete, från utbildning till arbetsplats, gör könsmaktsystemet och fokus på kvinnors utsatthet till en valbar variabel och inte till ett grundperspektiv, sviker inte då också yrkeskåren kvinnor genom att avsäga sig detta ansvar?

Det finns fem reportage om hedersvåld i granskade nummer, dessa visar på kulturkontextens inverkan. I ett reportage i nummer 2, 2012 med rubriken ”Hedersvåld” anges att studie visar att ”drygt tio procent av pojkar och flickor i årskurs nio inte själv får välja sin partner.” Denna inledande text har symbolfunktion av att flickor och pojkar drabbas lika men i följande text framgår annat perspektiv utifrån könsmaktsystemet:

”Det finns vanligen en strikt arbetsdelning mellan kvinnor och män – kvinnor är hemma, män är offentliga, kvinnor ska föda barn, män ska skydda familjen. Den status som en familj eller släkt har är beroende av kvinnans lojalitet och mannens förmåga att kontrollera sina kvinnor. Som oskuld är hon extremt ärbär, förlorar hon sin oskuld är hon extremt syndig. Ingen man vill gifta sig med henne och hon får inga barn. Vad värre är, om hon inte bestraffas när hon överträtt en gräns kan andra flickor i slakten börja bete sig på samma sätt.”

Valet att i ingressen beskriva hedersproblematik som lika i omfattning för flickor och pojkar och först i texten beskriva att dess struktur främst drabbar flickor skapar frågor om varför flickor och pojkar inledningsvis sammanställs och därmed frågor om textens koherens. Ingressen har på ett tydligt sätt en annan tolkningskontext än den följande texten.

Problematik gällande osynliggörande, som också det är ett maktmedel, framgår i följande

citat ur samma reportage:

”Det är inget marginellt socialt problem utan förändringar måste ske. Det är samhällets ansvar att unga idag har rätten att bli kära och att själva välja sin framtida partner, säger X X. Samtidigt upplever hon att samhället inte tar i den här debatten, det är fortfarande en känslig fråga eftersom det ger Sverigedemokraterna vatten på sin kvar och innebär en stigmatisering av vissa kulturer.” (Nr 2 2012).

I situationskontexten beskrivs det problematiskt att uppmärksamma hedersvåld utan att stigmatisering sker. Detta tankesätt kan dock ställa frågor om då exempelvis inte mäns våld mot kvinnor ska uppmärksammas, för att det stigmatiserar män? Börjesson & Rehn (2009) skriver att en handling av motstånd endast ses som motstånd om den är legitim, det är också beroende av vem som utför den. I detta reportage hålls samhället ansvarigt för att inte uppmärksamma hedersvåld vilket flyttar ansvar till institutioner som policyskapare (Hill 2007). Hill uppger (2007) via Selznick att en institution är ”en naturlig produkt av samhälleliga behov och påtryckningar – en lättpåverkad, anpassbar organisation.” (s. 95). Om samhället tar ansvar för att uppmärksamma hedersproblematik kan det således skapas en debatt om ämnet. Att vidmakthålla status quo kan dock också vara ett sätt att påverka förekomsten eller förändringen av policys (Hill 2007).

I samma reportage beskrivs också hederskulturer i relationen till staten: ”Hederskulturer kan uppstå i ett samhälle där staten är svag. Gruppens sammanhållning är helt nödvändig för överlevnaden.” Utifrån detta perspektiv kommer två av institutioners tre pelare in: den reglerande och den normativa som bygger på sociala förpliktelser och avgör beteenden (Hill 2007 s. 96). Hedersvåld kan också ses som ett intersektionellt perspektiv på makt och våld mot kvinnor, där kvinnor i relation till sitt kulturella ursprung uppmärksammas. Ytterliggare text om hedersvåld som tar upp dess omfattning finns i följande reportage och även här bekräftas det att flickor utgör majoritet:

”Idag räknas Gryning som Sveriges största skyddsboende för hedersutsatta med tjugofem familjehem och totalt 265 personer fanns i något av deras boenden under 2011. Flickorna - och ibland även pojkar eller mammor med barn - kommer från hela Sverige och placeras i hela Sverige.” (Nr 2 2012).

I artikeln nedan nämns hedersvåld i relation till patriarkal struktur varpå dess textuella del finns direkt kopplat till aktuell tolkningshorisont:

”- När det sker våld i nära relationer är det en person som slår, men föräldrar står inte bakom och hejar på. Hedersvåld är något annat. Det är inte en kärnfamilj som vi ska jobba med utan det handlar om stora nätverk, det är en patriarkal struktur som ska bli jämställd och det finns många som förlorar på det. Ibland kan samma person vara både offer och förövare. Mammor kan slå och kränka sina döttrar lika mycket som män, de förväntas göra det, men har själva ingen talan.” (Nr 2 2012).

Heberlein (2010) talar om att både kunna vara offer och förövare, personer som själva utsätts för maktövertagande men också utövar det mot andra. Författaren uppger att dessa personer inte är mindre ansvariga i den situationen då de själva kränker någon, för att de själva blir/har blivit kränkta. För att kvinnor strukturellt missgynnas tas således inte deras individuella ansvar bort när de kränker någon annan. Textens förklaringskontexten och därmed

symbolfunktionen blir att även kvinnors roll problematiseras i relation till hedersvåld. Att det främst är kvinnor som drabbas av hedersvåld säger dock något om könsmaktsystemets konsekvenser oavsett om situationskontexten uppmärksammar kvinnornas del i utövandet av hedersvåld.

I ett annat reportage och i en notis beskrivs kvinnor i relation till våld, sitt kulturella ursprung och rollen som fru. Reportaget i nummer 3, 2011 har rubriken ”Våldsutsatta kvinnor drabbas dubbelt”:

”I ett jämställt samhälle låter man utländska kvinnor stå ut med mer våld än svenska. Lagen ger svenska män möjlighet att hämta kvinnor och utöva makt över dem. Det finns en man i Västra Götaland som tagit hit 12 olika kvinnor!”

Den interpersonella tolkningskontexten uppger via reportagets symbolfunktion att texten är kritisk gentemot fenomenet som beskrivs. Ett intersektionellt perspektiv appliceras på maktuttrycket mot kvinnorna i fråga då deras kulturella ursprung anges göra att de särbehandlas på ett negativt sätt. Vidare anges orsaker till situationerna vilket gör reportagets text koherent:

”Huvudproblemet är det som kallas två-årsregeln. Att kvinnorna lever med risken att utvisas gör dem extra sårbara. Männerna brukar mycket noggrant upplysa kvinnorna om att om förhållandet mellan dem tar slut så skickas de hem. Kvinnor från så kallade hederskulturer där skilsmässor inte accepteras hamnar i en omöjlig situation.”

”Två-årsregeln skapar slaveri. Att reglera invandringen på bekostnad av kvinnans liv och hälsa är inte värdigt Sverige. Det finns så många fördomar om dessa kvinnor, att de är lycksökare, någon form av horor. Till och med hos regeringens tidigare utredare fanns sådana tankar.” (Nr 3 2011).

I reportaget beskrivs männens makttekniker i form av hot mot kvinnorna. Börjesson & Rehn (2009) anger att anpassning till maktsystem just kan ske genom ”mikrotekniker” i form av hot om våld vilket beskrivs i denna text. Att tillskriva kvinnorna roller som ”lycksökare” och ”horor” innebär att ansvar för kvinnornas situation läggs på kvinnorna själva och inte på männen. Det skapar en bild av synen på kvinnor, dess kontext och därmed om rådande policys.

I en notis från nummer 2, 2011 uppges det att detta fenomen som kvinnor utsätts för har ökat och att stödet har försämrats:

”Allt fler kvinnor som flyttar till Sverige för att de har en relation med en svensk man söker hjälp hos någon av Roks kvinnojourer. Men förutsättningarna att hjälpa de utsatta kvinnorna har försämrats under senare år menar organisationen i en ny rapport. Roks föreslår nu att kraven för att få stanna i Sverige trots att två år inte gått, måste mjukas upp och anknytningsärenden bättre följas upp under prövotiden.”

Denna notis skrevs i numret före den förra texten om samma ämne. Ämnet har inte uppmärksamrats i senare nummer så huruvida lagen om två-årsregeln har ”mjukats upp” eller ej framgår inte i tidskriften. Detta ställer frågor om förklaringskontextens mening, alltså

varför texten är skriven när den inte följs upp, och därmed också om symtomfunktionen gällande tidskriften och professionens uppfattning och värdering av nyheter inom ämnet.

Situationen för dessa kvinnor har inte blivit bättre utan snarare sämre vilket gör att det yttre sammanhanget inte har lyckats med att texten ska belysa kontexten som utgör socialt arbete. Förslag till förändring av lagen för att hjälpa dessa kvinnor föreslås även i denna notis men eftersom ämnet inte återkommer i tidskriften under 2011 och 2012 går det inte att tyda om uppmärksamheten om ämnet skapat någon policyförändring eller ej (Hill 2007).

Följande reportage beskriver brister i socialtjänstens hantering av hedersvåldsutsattas situationer:

”Socialtjänsten behöver bättre förutsättningar för att säkerställa att hedersvåldsutsatta får skydd, säger Länsstyrelsen. Mycket ansvar läggs idag på kvinnojourer och andra ideella verksamheter trots att dessa har en osäker finansiering som försvårar stabilitet och kvalitetsutveckling.” (Nr 7 2011).

Symbolfunktionen i texten, och därmed dess tolkningskontext, blir att personer som utsätts för våld klumpas ihop hos organisationer som arbetar med utsatta kvinnor. Dessa organisationer är inte statligt styrda utan organiseras av ideellt intresse vilket skapar frågor om prioritering av problematik som rör utsatthet för kvinnor. Frågan om relationen mellan feminism och socialt arbete blir därmed aktuell. Vidare i reportaget anges orsaker till varför kvinnojourer och ideella organisationer får ta hand om hedersvåldsutsatta:

”En stor anledning till bristerna är att socialtjänsten är överbelastad, säger Länsstyrelsen. Personalen gör oftast ett bra jobb men räcker inte till. Förslag på åtgärder är att ge socialtjänsten kontinuerlig kompetensutveckling och budgetutrymme att bevilja bra insatser.” (Nr 7 2011).

Orsaker som anges till varför kvinnojourerna får ta hand om hedersvåldsutsatta kvinnor är för att socialtjänsten är överbelastad, ”personalen räcker inte till” och åtgärder för att förbättra detta föreslås vara kompetensutveckling och ökat budgetutrymme. Frågan läggs på flera sätt på personalen och den interpersonella kontexten. Dels att personalen, ”oftast” gör ett bra jobb, att de inte räcker till och att de behöver kompetensutveckling och också på organisationens struktur i form av budgetfrågan. Symbolfunktionen blir därmed delad på strukturell-, grupp- och individnivå. Socialt arbete är ett kvinnodominerat yrkesområde och värderas enligt Dellgran och Höjer (2005) lägre än många andra yrken med lika lång utbildning. På så sätt kan professionens budget kopplas till könsrättssystemet.

Vidare vänder sig samma reportage om hedersvåld till ungdomar ”-Det är viktigt att ungdomarna får kunskap i de här frågorna och vet vart de ska vända sig om det händer dem någonting.” (Nr 7 2011). Hur detta ska ske anges inte vilket minskar koherensen i texten men vikten av att sprida kunskap om hedersvåld ges ändå tyngd. Ett annat reportage i nummer 2, 2011 har symbolfunktionen av att just ta upp hur våld i relation till kvinnor kan förebyggas - genom att arbeta med ungdomar:

”Är det inte dags att fokusera på orsakerna till våldet och utveckla ett förebyggande arbete med målsättningen att våldet ska upphöra? En självklar målgrupp är våra ungdomar. Då vi vet att våldet kan drabba vem som helst borde skolan vara en bra arena, eftersom vi där når alla ungdomar. Hur länge ska vi acceptera att drygt 100 000 kvinnor blir utsatta för våld och hot och 200 000 barn

tingas uppleva våld mot mamma varje år? Vi gör våra vägar säkrare för att förebygga olyckor i trafiken. När ett flygplan kraschar frågar vi oss inte vilka brister hos passagerarna som orsakade kraschen. När tillsätter vi en haverikommission för att förebygga mäns våld mot kvinnor?”

I detta citat sätts en tydlig agenda, nämligen att förändra policys angående våld mot kvinnor och att det dels ska ske genom förebyggande arbete med ungdomar. Texten har en interpersonell kontext och symbolfunktion då den är värderande och kritiserar att åtgärder mot våldet uteblir. Intentionen framgår tydligt och att fokus främst läggs på våldets offer problematiseras:

”De satsningar som gjorts har till övervägande del varit ägnade åt att förbättra omhändertagandet av offren för våldet, det vill säga kvinnorna och barnen. Och naturligtvis ska de som utsatts för våld ha bästa möjliga hjälp och stöd och det borde vara självklart att de som ska ge hjälp och stöd har adekvat utbildning. Men vi anser också att man behöver ta ett nytt steg och satsa på förebyggande insatser.” (Nr 7 2011).

Att arbeta på det sätt som föreslås i texten innebär att inte bara behandla offren utan förklaringskontexten i texten är att även arbeta förebyggande.

Kunskap ses enligt Börjesson och Rehn (2009) som kopplat till makt och påverkar människors möjlighet att tillvarata sina intressen. Endast en kunskapsannons var direkt inriktad till dem som söker kunskap om våld:

”NCK:s kunskapsbank samlar en stor mängd kunskap och forskning om områdena mäns våld mot kvinnor, våld i samkönade relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck.” (Nr 1 2009).

Denna annons är den om kvinnor som återfinns flest gånger i tidningen (nr 1, 3, 5-8 2009, 3, 5-6, 2010, 5 och 7 2011, 3-5 2012). Eftersom våld är det överrepresenterade området som kvinnor beskrivs inom finns en logik och därmed förklaringskontext i att det också är denna annons som det finns flest av. Det finns också något problematiskt med att det främst är en annons som lyfter fram kunskap om kvinnor som utsätts för våld. Det kan sättas i relation till Barrettis (2001) artikel där det uppmärksammas att en tidskrift, *Affilia*, står för majoriteten av artiklar om kvinnor inom socialt arbete. Symtomfunktionen kan ses som att kunskap om kvinnor ses som en valfri variabel som endast en organisation eller tidskrift behandlar och de andra ”går fria”. Det skapar en diskrepans inom socialt arbete mellan människors utsatthet och uppmärksamheten kring den. Även den intertextuella kontexten skiljer sig från andra då denna annons har ett intersektionellt perspektiv på våld och uppmärksammar även våld i samkönade relationer samt hedersvåld.

5.1.2 Ungdomar och empowerment

Ungdomar har nämnts i texten ovan utifrån att de behöver informeras om vart de kan vända sig om de utsätts för våld samt att arbete mot våld bör ske förebyggande genom ungdomar. En av de tre notiserna i tidningarna, som behandlar våld i relation till kvinnor, handlar om ungdomar:

”Det finns en social kontroll även när vuxna inte är närvarande och en mängd

subtila och informella regler styr hur bråket går till. Det visar avhandlingen 'Våldets regler - ungdomars tal om våld och bråk' vid Göteborgs universitet. Enligt ungdomarna kan ett slag av en ung man mot en jämnårig kvinna vara okej om kvinnan har styrka nog att försvara sig." (Nr 3 2011).

Förklaringskontexten beskriver ungdomars syn på våld och textens tolkningskontext säger att det i vissa fall kan vara okej att en man slår en kvinna. Den interpersersonella kontexten uteblir då texten inte är värderande. Textens symbolfunktion, att mäns våld mot kvinnor ibland är okej, kan ställas i relation till tanken om att samhället är jämställt. Kvinnor anses då ha ett "tillräckligt" agenskap och ses som ett aktivt subjekt istället för ett passivt objekt (Lilja & Vinthagen 2009). Ett likställande av könen på detta sätt skapar dock främst konsekvenser för kvinnor då våldet och makten mot dem, via könsmaktssystemet, inte är lika som för män då kvinnor värderas lägre i systemets hierarki (Elvin-Nowak och Thomsson 2003).

Endast ett av de många reportagen om våld i relation till kvinnor är utifrån ett jag-perspektiv. Det är kvinnan i reportaget som har utövat våld och hon beskrivs på följande sätt:

"X är en tjej med tufft utseende."

"När hon flyttar till sin egen lägenhet tänker hon antingen fortsätta plugga, eller arbeta på bondgård eller på en firma med däckservice. För bilar är ett annat av hennes stora intressen." (Nr 6 2009).

"Tuff" är ett värdeladdat ord som i Fridolsdotter-Webbs (2000) studie skulle gå under kategorin "den generaliserande andre". Det är en maskulin form som visar på likhet mellan kön, i detta fall att kvinnan har manliga tendenser då mannen anses vara norm. Att det även skrivs ut att kvinnan i texten gillar bilar faller också in under den könsstereotypa kategorin "manligt". Beskrivningen av kvinnan är avvikande från normen och föreställningar om hur kvinnor "är" eller "ska" vara vilket riskerar att stigmatisera kvinnan i fråga (Repstad 2005). Citatet ovan är en tolkning av kvinnan och får en symbolfunktion då det finns ett könsmaktssystem. Förklaringskontexten i texten ställer frågan varför denna beskrivning av kvinnan görs och om det är just för att kvinnan avviker. Eller skrivs kvinnans utseende och intressen ut för att vidga människors verklighetsföreställningar om kön?

Nedan följer ett citat ur samma reportage som är kvinnans perspektiv på våldet:

"-Det blir bara svart för ögonen på mig. Jag vet inte riktigt vad jag gör, kastar saker omkring mig och slåss. Så går larmet och de bär in mig och låser in mig. Efteråt pratar man om det som hänt. Varför jag gjorde som jag gjorde och vad jag kan göra annorlunda nästa gång." (Nr 6 2009).

Ur kvinnans perspektiv är hon ett handlande subjekt medan hon i det första citatet i texten ovan blir mer av ett passivt objekt då hon endast beskrivs av någon annan. Att kvinnan låses in gör henne också passiviserad. I texten beskrivs att behandlingen innebär att tala om vad som skett och vad kvinnan kan göra annorlunda nästa gång. På så sätt läggs ansvaret över på kvinnan och ett agenskap förmedlas - kvinnan kan agera annorlunda och har ansvar för sina handlingar vilket tar bort determinismen i beteendet (Heberlein 2010).

I relation till empowerment uttalar sig kvinnan, på begäran av intervjuaren, på följande sätt:

”Jag frågar X om hon har något att säga till en femtonårig tjej som idag är i den situation som hon själv var för tre år sedan. -Försök prata istället. Jag vet att det inte är lätt, men i längden kommer det att vara mycket bättre för dig.” (Nr 6 2009).

Texten visar på att kvinnan har insikt i hur hon kan hjälpa andra i liknande situation och upplyser också kontexten genom rörelsen mot yttre sammanhang. Att få göra sin röst hörd på detta sätt är en form av empowerment då det visar på makt, styrka och kraft att reflektera över sin egen situation och nå ut till andra i liknande situationer (Askheim 2007).

I ett annat reportage, om en ung kvinna som blivit utsatt för hedersvåld, beskrivs det hur hon aktivt arbetar för att hjälpa andra som varit i samma situation som henne själv.

”X bröt sig loss. Riktade in sig på att bli fri från drogerna, gick på behandling och började arbeta med sig själv. Föraktet och ensamhetskänslorna under gruppterapin på anstalten bleknade när hon sökte kraft från andra människor som ville förändras. Hon lyckades identifiera missbruket, kriminaliteten och det dysfunktionella.”

”Nu vill hon ge andra flickor den hjälp hon själv har saknat och utbildar sig till alkohol- och drogterapeut med en specialiserad inriktning på hederskulturen.”
(Nr 4 2009).

Reportage beskriver en kvinna som varit utsatt och gjort motstånd, dels destruktivt och sedan mot förändring och fått ett känsla av agentskap i sitt liv (Lilja & Vinthagen 2009). Förklaringskontexten kan ses som att kvinnan har gått ett steg längre än den förra kvinnan som beskrevs i citaten innan, och att hon arbetar aktivt för att empower andra i liknande situation. Tolkningskontexten blir därmed genomsyrad av empowerment.

I detta reportage beskriver också kvinnan hur hennes familj och deras kultur anser att en kvinna ”ska” vara:

”Du ska vara en ”fin” kvinna eller en ”fin” flicka. Du ska sitta på ett visst sätt, du ska prata på ett visst sätt och du får inte ha yttrandefrihet. Du får inte tycka. Du är ett objekt, ett ting, en sak. Du har inte mänskliga drivkrafter för att kunna uttrycka dig eller för att kunna leva i frihet.” (Nr 4 2009).

I denna beskrivning via textens interpersonella kontext tas agentskapet från kvinnor tydligt bort. Symbolfunktionen i den kulturella kontexten är, via tolkningskontexten, att detta inte är något positivt. Symtomfunktionen är densamma i följande reportage om hedersvåld som även visar på könsmaktsystemets konsekvenser gällande att kvinnor värderas lägre än män:

”Hon beskriver sin uppväxt som ganska bra tills hon hamnade i tonåren. -Det har alltid funnits en kontroll, jag behövde inte bli tillsagd utan jag visste vad jag fick och inte fick göra. Som att inte träffa vänner, inte vara i stan, inte ha killkompisar. Jag skulle sköta skolan och sen komma hem och hjälpa till i hushållet, säger X. Pojkvän var uteslutet, när X var redo skulle familjen hitta någon åt henne. Annars pratades det inte om framtiden. Hon var alltid rädd för att göra något misstag då det fanns folk som såg eller hörde och sen kunde skvallra till familjen. När hon träffade X första gången var hon femton år. De inledde snart en relation i smyg.”

”- Mamma tycker att det är tråkigt att vi inte kan träffas, men det bryr sig inte männen om. Jag har ju förstört för dem, deras rykte. Folk pratar om deras dotter hit och dit. Släkten pekar på mig och säger att de aldrig skulle acceptera om deras dotter gjorde som jag. Men det enda jag vill är att bestämma själv, jag och min man lever ju ihop efter åtta år och jag förstår inte varför de inte vill acceptera det, det är synd, säger hon.” (Nr 2 2012).

I ett annat reportage problematiseras det kring *vilka* kvinnor som utsätts för våld i relationer. Reportagets rubrik är: ”Det är inte en typ av kvinnor som fastnar i de här relationerna”.

”Har kvinnan haft ett bra liv tidigare är det lättare att göra en parentes kring våldsrelationen. Är kvinnan uppvuxen med våld kan det vara svårare att bryta sig loss. Men de kvinnor som lämnar har alla en stor styrka. -Att ta sig ur de här relationer kräver mod. Ett ordentligt mod.” Nr 7, 2011.

I detta reportage blir symbolfunktionen att stigmatisering av ”den misshandlade kvinnan” tas bort genom att uppge att vem som helst kan utsättas för våld. Det blir textens förklarings- och tolkningskontext och en rörelse mot yttre sammanhang. Ansvar beskivs inte ligga hos kvinnan men hur kvinnan hanterar våldet påverkas av hennes situation och bakgrund och ges en subjektiv makt. Heberlein (2010) poängterar dock att det i dessa fall kan ske en negativ determinism och Barretti (2001) uppmärksammar risken för internalisering. Om en kvinna har varit utsatt för våld, ser sig själv som ett offer samt behandlas som ett offer kan det bli svårare att ta på sig en annan roll och anamma ett agentskap. På så sätt sker ändå en stigmatisering (Repstad 2005).

I ett annat reportage, med rubriken ”Dubbelkompetenta och slagkraftiga” intervjuas en kvinna från organisationen Slagfärdiga som just kommenterar offerskapet:

”X X känner ofta att hon inte blir förstådd. Socialtjänst, stödorganisationer, före detta utsatta, alla tycker de synd om henne och vill hjälpa. Men X är klar med det. Hon är inte längre utsatt, hon behöver inte längre något stöd. Hon är slagfärdig och har insett att det måste finnas många fler som hon i Sverige som också vill dela med sig av sin kunskap. Både till kvinnor och män”.

”-Den som går ut och berättar sin historia har väldigt svårt att bli av med stämpeln som stackare. Om jag berättar om den misshandeln jag utsattes för som barn eller som vuxen så blir jag mer ett offer än vad jag känner mig idag”.

”Det kan drabba vem som helst. Det finns ingen mall. Organisationen vill lyfta bort individperspektivet genom att ta fram mängder av personer som har flera olika yrkeskompetenser och som varit utsatta för någon form av misshandel som barn eller vuxna.” (Nr 5 2012).

Denna artikel har i relation till tolkningskontexten dubbla symbolfunktioner. Dels att vem som helst kan drabbas av våld och att man kan komma ut på andra sidan med styrka, kraft och agentskap. Follesø (2007) anser att det är viktigt att kvinnor får möjligheten att definiera sig själva som resurser och inte offer vilket kvinnan i reportaget påtalar. Det finns dock något problematiskt i att inte vilja se eller kalla sig själv för offer. Börjesson och Rehn (2009) uppmärksammar att offerskapet kräver legitimitet genom att människor påvisar sin svaghet

och offerskap. Annars riskerar det att förbises och osynliggöras. Det finns således en paradox i offerskapet - att stämpla sig själv som offer och minska sitt agentskap, eller att inte få legitimitet och stöd för sin situation. Signalfunktionen i denna artikel blir det problematiska i hur människor vill och kan bli bemötta efter att ha varit utsatta. Texten flyttar fokus till yttre sammanhang, i detta fall socialt arbete, och påvisar att frågan behöver uppmärksammas.

5.1.3 Intersektionellt perspektiv - ålder och funktionshinder

I den intertextuella kontexten som behandlar intersektionella perspektiv har artiklar som belyser kulturella perspektiv på våld mot kvinnor redogjorts. Det finns även några artiklar som uppmärksammar andra variabler i kvinnors situation som ålder, funktionshinder och missbruk. Raheim och Swigonski (2011) har uppmärksammat att det är tredje vågens feminister som påtalat att dessa variabler hos kvinnor tidigare exkluderats. Det har också tidigare nämnts att intersektionellt perspektiv ofta uteblir i texter om kvinnor inom socialt arbete varpå fokus har lagts på detta i aktuell studie (Barretti 2001).

I granskade tidningar finns ett reportage om våld mot äldre kvinnor, ett om våld mot kvinnor som missbrukar, två reportage om våld mot kvinnor med funktionshinder och en insatsannons för kvinnor med funktionshinder som upplevt våld i nära relationer. Det finns, som tidigare nämnts, fem reportage om hedersvåld.

Hill (2007) uppger att media är starkt styrande gällande att uppmärksamma olika frågor. Att lyfta fram utbildningsmaterial är ett sätt att frammana en policyförändring men lika mycket handlar det om att skriva texter om frågorna. I relation till hur många artiklar och texter som är skrivna om våld mot kvinnor är det få som är inriktade på dessa olika intersektionella faktorer varpå de ändå hamnar i skymundan.

En övergripande nyhetsartikel med rubriken ”Pensionering och sjukdom – risk för våld” behandlas utbildningsmaterial från socialstyrelsen i relation till fem grupper av kvinnor. Om materialet skrivs följande:

”Det är meningen att detta ska vara en vägledning för praktiskt verksamma inom socialtjänsten och hälso- och sjukvården. Utbildningsmaterial om våld mot kvinnor med missbruks- eller beroendeproblem samt våld mot funktionshindrade är publicerade. Material om våld mot äldre kvinnor, kvinnor med utländsk bakgrund och kvinnor som utsätts för hedersrelaterat våld kommer att publiceras i början av 2013.” (Nr 7 2011).

Intentionen med texten och dess förklaringskontext kan anses vara att öka kunskapen om våld mot kvinnor ur ett intersektionellt perspektiv där olika faktorer inverkan beskrivs. Textens får en symptomfunktion då en institution skapat material för att utbilda socionomer samt hos tidskriften då flera artiklar skrivits i relation till utbildningsmaterialet.

Ett annat utbildningsmaterial som det skrivs om i nummer 7, 2011 är i relation till kvinnor med funktionsnedsättning som utsätts för våld. Rubriken bär just orden ”Utbildningsmaterialet leder förhoppningsvis till fler diskussioner” varpå textens intention och förklaringskontext tydligt framgår. Textens symbolfunktion står i relation till målgruppens utsatthet, kunskap och skydd:

”Tre faktorer gör att gruppen kvinnor med funktionsnedsättning riskerar att vara extra utsatta för våld: sårbarhet, beroende och osynlighet. Socialstyrelsen vill öka kunskapen och medvetenheten så att våldet upptäcks, förebyggs och att kvinnorna får bättre stöd och hjälp.”

”Målet är att höja kompetensen hos olika personalgrupper genom att särskilt uppmärksamma vissa områden. Kvinnor med funktionsnedsättning kan möta alla möjliga personalgrupper.”

”-Att öppna upp samhället, till exempel arbetsmarknaden, för människor med funktionshinder skulle kunna vara en skyddsfaktor. Ju mer du rör dig ute i olika miljöer, desto fler får syn på dig.” (Nr 7 2011).

Tolkningskontexten gällande åtgärder och förebyggande arbete riktar sig så väl till den funktionshindrade, att denne ska röra sig i olika miljöer, och till personal som arbetar med kvinnor med funktionshinder. Ingen åtgärd eller uppmärksamhet riktas åt dem som utför våldet vilket kan upplevas missvisande gällande ansvar såväl mot de misshandlade kvinnorna som mot de som arbetar med dem. Det ställer också frågan om en policy kan spridas och diskussioner skapas om något som det saknas information om vem som står bakom problematiken? Och kan texten i sig då anses vara koherent?

En insatsannons riktas mot kvinnor med funktionshinder som blivit utsatta för våld. Den ingår i nummer 4, 2011 och i nummer 1 och 2 från 2012. Det skapar en diskrepans i ämnets kontext, mellan kvinnornas höga utsatthet och det låga utbudet av insatser.

I tematexten om utbildningsmaterial för kvinnor med olika variabler som utsätts för våld, finns som sagt ett reportage om kvinnor med missbruk:

”Att vara kvinna och missbruka är att befinna sig i situationer där risken för våld är stor. -Trots det negligeras våldet och missbruket kommer i första hand när kvinnorna söker hjälp...”

”Ofta verkar det som att kvinnorna själva har tagit till sig det här sättet att tänka, våldet har blivit normaliserat i deras liv. De bär på mycket skam och skuld och när de söker hjälp handlar det om andra saker än om misshandeln. Synen att de 'får skylla dig själva' måste ifrågasättas av de professionella som möter de här kvinnorna.”

”Budskapet i materialet som hon tagit fram är att se kvinnornas våldsutsatthet och inte fastna i att missbruket är deras största problem. Kvinnorna behöver ett annat bemötande och hjälp att bryta upp från våldsamma relationer. -Det är en fråga både om attityder och kunskap.” (Nr 7 2011).

Förklaringskontexten och symbolfunktionen är i detta reportage tydlig, det finns behov av att uppmärksamma och reagera på våldet som sker mot kvinnor med missbruk. Texten önskar upplysa kontexten socialt arbete. Uppfattningen om kvinnorna, att ”de får skylla sig själva”, minskar deras agentskap och förmåga att göra motstånd. Därför är attityd och kunskap hos personal som arbetar med dessa kvinnor viktig vilket också blir textens intention att förmedla. Den interpersonella kontexten är värderande då det ses som felaktigt att lägga ansvar på kvinnorna.

I ett reportage med rubriken ”Uppbrottsprocessen är inte en utan tre” uppmärksammas processen som kvinnan går igenom när hon ska lämna en man som utövar våld mot henne:

”Det motstånd som en kvinna som lever tillsammans med en man som utsätter

hennes för våld är inte självklart den faktor som leder henne ur förhållandet utan kan vara det som håller henne kvar. Det kan ge henne en falsk känsla av kontroll.” (Nr 7 2011).

Även denna artikel beskriver den poäng som Lilja & Vinthagen (2009) gör, att motstånd också kan vara destruktivt. Det påminner om artikeln med kvinnan som började använda droger för att hantera hedersvåldet hon varit med om. Artikeln ovan problematiserar uppbrottsprocessen vilket kan ses som dess förklaringskontext, varför den finns, och är i linje med Pease (2009) tankar om att kritiska teorier inom socialt arbete har ökat. Kritisk teori innebär att problematisera fenomen och skapa anti-förtryckande uppfattningar istället för tankar som att ”de får skylla sig själva” gällande kvinnor som utsätts för våld.

I ett annat reportage skrivs det om våld mot äldre kvinnor. Denna text bär rubriken ”Pensionering och sjukdom – risk för våld”:

”Årligen mördas runt tio till femton äldre kvinnor av nära anhöriga. En del av dessa kvinnor har levt i våldsamma relationer under många år. Då kan våldet accelerera när paret går i pension och får mer tid för varandra. Andra äldre kvinnor blir våldsutsatta först när någon av parterna hamnar i ett sjukdomstillstånd.” (Nr 7 2011).

Denna texts förklaringskontext och kommunicerande intention kan ses som upplysande medan en interpersonell kontext saknas. I relation till den intertextuella kontexten skiljer sig denna text åt från andra då värderingar via det interpersonella perspektivet utblir. Symbolfunktionen kvarstår dock då texten ger nyheter om äldre kvinnors risk att utsättas för våld.

5.2 Hälsa

Vid granskning av tidskrifterna framstod hälsa som ett stort område inom vilket det skrevs om kvinnor. 11 notiser, 8 reportage och fem insatsannonser riktades mot och/eller handlade om kvinnor. Inom området fanns en uppdelning mellan psykisk hälsa/ohälsa, funktionsnedsättning, åldrande, sjukdom i relation till åldrande och dödsfall. Barretti (2001) angav i sin studie att hälsa och våld var de två största områdena som kvinnor beskrevs inom i socialt arbete. Detta stämmer således överens med denna studies resultat.

5.2.1 Psykisk ohälsa

Det största temat inom området hälsa visade sig vara den om psykisk ohälsa. Kvinnors psykiska ohälsa uppmärksammas i en notis med rubriken ”Rehabarbete tar fart” i nummer 4, 2009:

”Nyligen uttryckte Socialstyrelsens folkhälsorapport oro för den ökande psykiska ohälsan bland barn och ungdomar. Andelen självmordsförsök bland unga kvinnor har ökat dramatiskt och allt fler unga vårdas på sjukhus för depression eller ångest.”

Den interpersonella kontexten visar genom ordet ”oro” att kvinnors ökade psykiska ohälsa ses som ett problem som behöver uppmärksammas. Rubriken i notisen tyder på ökade förutsättningar att arbeta med rehabilitering för kvinnor med psykisk ohälsa. Därmed kan

symbolfunktionen både kan ses som oroande och lugnande då åtgärder sätts in och symtomfunktionen visar på att detta är en fråga som har prioriterats. Textens koherens uteblir dock då orsaker till varför unga kvinnors psykiska ohälsa inte beskrivs. Den intertextuella kontexten säger att fenomenet inte prioriteras då texten är skriven i notisform och inte i ett längre och mer klagörande reportage.

I en annan notis, i nummer 7 från 2011 anges att ”Färre vårdas på grund av självskador”:

”Antalet personer som vårdas inlagda på sjukhus för att de skadat sig själva med avsikt har minskat de senaste åren, efter att ha ökat under större delen av 2000-talet. Det visar ny statistik från Socialstyrelsen. En viss minskning av självskador och våld märktes under 2009, och trenden har fortsatt under 2010. -Det här är skador som är klart vanligast bland unga människor - självskador bland unga kvinnor och våldsskador bland unga män. Och det är också bland de unga som vi ser de största minskningarna säger, X X, utredare vid Socialstyrelsen.”

Den intertextuella kontexten är fortfarande i notisform och även här uteblir uppgifter om varför unga kvinnor skadar sig själva och varför våldet är olika för kvinnor och män. Denna notis situationskontext visar att utvecklingen sedan ökningen 2009 har avstannat och istället minskat. I en annan notis i samma nummer anges dock att den psykiska ohälsan hos unga kvinnor har ökat. I notisen ”Duktiga flickor riskerar utbrändhet” anges följande:

”Utbrändhet, depression, ångest och oro ökar hos unga kvinnor. En förklaring återfinns i självkänslan, eller snarare bristen på den enligt forskning av fil dr. X X. -Framgång och yttre bekräftelse blir en kompensation. Man bli beroende av att vara duktig för att känna att man duger. I en experimentell studie reagerade individer med villkorad självkänsla med förhöjd fysiologisk och psykologisk anspänning i en prestationssituation där de blev utvärderade, särskilt då de inte hade full kontroll över situationen.” (Nr 7 2011).

Denna notis tolknings- och förklaringskontext visar, till skillnad från föregående, att psykisk ohälsa hos unga kvinnor har ökat. Varför detta ökar hos kvinnor och inte hos män säger något om kulturkontexten och frågan hur samhället ser på kvinnor måste därmed ställas. Om kvinnor är tillräckligt jämställda män, borde inte det snarare stärka unga kvinnor och deras syn på sig själva?

I en notis i nummer 2 från 2012 anges att kvinnor är de som utsätts för mest tvångsåtgärder:

”Idag skickas unga kvinnor med svåra självskadebeteenden till rättspsykiatriska kliniker när landstingen inte anser att de kan ge vård. De här patienterna är också de som utsätts för mest tvångsåtgärder i form av bältesläggning och isolering enligt Socialstyrelsens statistik.”

Symbolfunktionen visar att tvångsbehandling i större grad sker för kvinnor än för män och förklaringskontexten uppmärksammar fenomenet. Frågan som blir oklar i och med textens låga koherens är vad intentionen är med texten?

En annan notis med rubriken ”Tsunamin drabbar kvinnor hårdast” anger att kvinnor och män psykiskt drabbas olika av samma fenomen. Liknande symbolfunktion finns i en annan notis om hjälpsamtal. Citat från de båda notiserna följer nedan:

”De kvinnor som överlevde tsunami-katastrofen har i större grad än männen drabbats av posttraumatisk stress. Det visar en ny nationell uppföljning där de drygt 4000 svenskar som var med om flodvågskatastrofen fått svara på frågor 14 månader efter hemkomsten. Slutsatser är att katastrofupplevelsen kan sitta i länge och att vården behöver uppmärksamma att alla inte reagerar på samma sätt.” (Nr 5 2009).

”Hjälplinjen tog under 2009 emot 10 660 samtal. De flesta handlade om ångest och depression men också om relationsproblem och oro för närstående. Två tredjedelar av alla samtal kom från kvinnor.” (Nr 2 2010).

Dessa notisers tolkningskontext visar på en särskiljning mellan män och kvinnor. Orsaker till varför kvinnorna och männen i relation till tsunamin reagerar olika anges inte vilket visar på bristande koherens. Texternas symbolfunktion, då de inte problematiserar fenomenet, riskerar att leda till att synen på kvinnor som det svagare könet förstärks. En notis gällande mobbing har liknande symbolfunktion:

”Allt fler tonårstjejer kontaktar BRIS för att de inte tycker att de duger som de är. Känslan av att vara misslyckad är så stark att flera av dem har svårt att hantera skolarbetet och sociala relationer.” (Nr 2 2010).

En annan tolkningskontext för dessa notiser är att kvinnor är bättre på att kontakta andra för stöd. Det uppges också i notisen ”Kvinnor vet mer om psykisk ohälsa” i nummer 3 från 2011:

”En nyligen genomförd opinionsmätning på uppdrag av Hjärnkoll visar skillnader mellan kvinnor och män i synen på psykisk ohälsa. Kvinnor har större kunskap om vart de ska vända sig för att få hjälp. De har mindre negativa attityder till människor med psykisk sjukdom än män. 71 procent av kvinnorna, jämfört med 56 procent av männen, vet vilket råd de skulle ge en vän med psykiska problem för att få professionell hjälp.”

Även i denna notis tolkningskontext särskiljs kön, män och kvinnor bildar två olika kategorier med olika kunskapsförmåga. Den interpersonella kontexten och symbolfunktionen beskriver kvinnor som mer förstående gentemot andra och att de har större kunskap om hälsa. Männen framstår som ovetandes och negativt inställda i linje med stereotypiska egenskaper hos både kvinnor och män. Dessa beskrivningar kan jämföras via Fridolfsdotter-Webbs (2000) analysmodell om den maskulina ”generaliserande andre” som visar på likheter, och den feminina ”konkrete andre” som står för olikheter. I Fridolfsdotter-Webbs (2000) studie visade det sig att vem som använder orden inte verkade ha någon betydelse men att bruket av dem riskerar att cementerar könsroller. Då dessa ord används i en studie och i en tidskrift påverkas verklighetsföreställningar genom diskurser. Börjesson och Rehn (2009) påpekar att detta ofta är en omedveten process men likväl sker den och påverkar människors verklighetsuppfattningar.

Inom psykisk ohälsa finns näst flest insatsannonser riktade mot kvinnor, närmare bestämt fem stycken. Två av dem är inriktade mot flickor med ätstörning och en av dem är specifikt inriktad till detta temas målgrupp, kvinnor med psykisk ohälsa:

”Tror Du att unga flickor kan förändras? Tror Du att unga flickor har olika behov? Tror Du att det finns en plats för alla? Tror Du att alla HVB-hem är likadana? Vilket värde har den unga flickan för Dig?” (Nr 2 2011).

Denna annons förklaringskontext uppger att flickor har speciella behov vilka behöver uppmärksammas och särskiljas från andras. Tolkningskontexten riktar sig till de som arbetar med dessa unga flickor, vad de har för värderingar/syn på unga flickor och deras behov och synen på HVB-hem. Ansvar läggs inte på de unga flickorna utan snarare på de som arbetar med dem vilket minskar risk för stigmatisering av flickorna. Samtidigt riskerar dock flickorna att stämplas med att de har speciella behov. På så sätt särskiljs flickor från pojkar och tanken om en ”naturlig” dikotomi mellan flickor och pojkar riskerar att förstärkas.

Annonserna är annorlunda i sin form och intertextuella kontext då de andra annonserna främst inriktat sig på en mängd olika problematik. Ett exempel kan tas från en annons i nr 3, 2012. I denna annons erbjuds behandling av unga kvinnor för ”trauma, sexuella övergrepp, neuropsykiatri, psykiatrisk sjukdom, neglect, borderline, relationsstörning, skolsvårigheter, ångest, tvång, depression, ätstörning.” En fråga som uppstår i och med insatsannonsernas olikheter är vilken kompetens som önskas - att ”allt” kan behandlas eller där det finns ”spetskompetens”.

5.2.2 Funktionshinder och åldrande

Sammanläggning av dessa ämnen har gjorts på grund av att texterna om dem är få vilket säger något om dess symtomfunktion och nyhetsvärdering inom tidskriften. Ett reportage och en notis är skrivna om kvinnor med funktionshinder. Notisen handlar om ett pris som en offentlig kvinna med funktionshinder fått. Dess rubrik är ”Hjärter Ess till X X”:

”Barnprogrammet Bolibompas programledare X X har fått priset Hjärter Ess 2011 av organisationen Stil (Stiftarna av Independent Living i Sverige), med motiveringen att hon är årets 'attitydförändrare'. -Att X har blivit programledare visar att SVT genom Bolibompas initiativ äntligen har förstått vikten av att vi med synliga funktionsnedsättningar tar plats i det ordinarie programutbudet, säger X X, prisjurymedlem som varit programledare för CP-magasinet.” (Nr 1 2012).

Tolkningskontexten och symbolfunktionen i notisen är att attityden till funktionshindrade förändrats via effekten av att funktionshindrade uppmärksammas i media. Den interpersonella kontexten innebär att det är stärkande för personer med funktionshinder.

Att stärkas genom att funktionshinder uppmärksammas beskrivs också i ett annat reportage. Rubriken är ”Diagnosen gav X en förklaringsmodell” och i texten står det att ”De där fyra bokstäverna 'ADHD' definierade mig på ett sätt som jag inte gillade.” Detta visar på textens förklaringskontext som ställs i relation till stigmatisering vid diagnoser och funktionshinder. Vidare i texten säger kvinnan att ”Idag har det helt gått över, idag är jag bara X”. Detta sätt att se på sin diagnos speglar den stigmatisering som kan ske av ett avvikande beteende (Repstad, 2005). Kvinnan i texten har dock blivit stärkt av diagnosens förklaringsseffekt av sitt beteende och omvandlat motståndet till diagnosen till att stärkas och bli empowered av den:

”För A blev livet både bättre och lättare efter ADHD-diagnosen. X har fått hjälp av en coach, av arbetsminnesträning och av medicinering. Och idag är X helt fri från den ångest och depression som tidigare var hennes ständiga följeslagare.”

(Nr 1 2009).

Tolkningskontexten säger att det både var diagnosen och stödet som bidrog till att kvinnan nu mår bättre. Textens symbolfunktion är att en diagnos inte behöver vara något negativt utan kan hjälpa människor. Ett annat reportage uppmärksammar en äldre kvinnas svårighet att ta emot stöd:

”-Jag hade alla taggar ut när jag mötte dessa vänliga människor. Jag var arg och irriterad, berättar hon med ett leende och tittar på biståndshandläggaren X X som också sitter med vid bordet hemma hos X. X var orolig för att släppa in hemtjänstens personal i sitt hem. Det kändes inte bra. Men relationen mellan henne och personalen blev snart alldeles utmärkt. Nu har hon blivit vän med dem och tillsammans skämtar de om hur otrevlig X var när de möttes första gången. - Jag visste vilken kompetens hemtjänsten har, men jag underskattade dem.”

(Nr 7 2009).

Att behöva ta emot hjälp kan upplevas stigmatiserande och förminsande av en persons agentskap. Denne kan upplevas bli passiviserad vilket påverkas av kulturkontexten i samhället. I detta fall reagerade kvinnan med motstånd till hjälpen. Symbolfunktionen i texten blir att när kvinnan accepterade hjälpen mådde hon bättre.

I ett annat reportage, i nummer 2 från 2011, beskrivs åldrandet ur ett positivt perspektiv med rubriken ”X X: -Jag har fått förmågan att glädjas mycket åt små saker”. Vidare skrivs det att:

”Trohet och fasta punkter i tillvaron har blivit viktigt för X X, 92. Hon har tagit sig igenom livets olika skeenden utan större dramatik. Hennes mamma kämpade för kvinnans rösträtt och själv är X ett utmärkt exempel på den kvinnliga revolutionen. Efter ett framgångsrikt yrkesliv där hon låg före seklets omvandling, har X dragit sig tillbaka.”

Textens symbolfunktion kretsar kring vilka saker som har varit viktiga för kvinnan. Den kvinnliga revolutionen nämns och också kvinnans mammas engagemang för kampen. Att kvinnan har varit framgångsrik i sitt yrkesliv beskrivs som uttryck för den kvinnliga revolutionen vilket skiljer sig åt från dagens situationskontext där detta ses som något (Vintons 1992).

I ett annat reportage beskrivs också en äldre kvinnas inställning till livet. Även denna text har en interpersonell kontext då kvinnans inställning, trots sjukdom, värderas på ett positivt sätt. Rubriken på reportaget är ”Jag vill leva varje minut jag kan”:

”X X är 73 år. Hon har lungcancer. Den kommer inte att försvinna. Det gäller bara att hålla den i schack så länge som möjligt. Hon har inte frågat sin läkare om hur lång tid hon har kvar att leva. Hon vill inte höra svaret. De dagar hon får känna att hon är i de friskas skara, de är ljuvliga, säger hon.” (Nr 7 2009).

Att förhålla sig till sjukdom och livet på detta sätt skapar en tolkningskontext av ett agentskap trots motsättningar (Lilja & Vinthagen 2009). Detta och förra reportaget visar på en symtomfunktion medan det i en notis i nummer 4 från 2011 ges en negativ bild av äldre kvinnors hälsa:

”Trots att kvinnor lever längre än män har de i många avseenden sämre hälsa. Könsskillnaderna i ohälsa består upp i de allra högsta åldrarna visar en ny avhandling vid Stockholms universitet. -Våra studier pekar på att de år som läggs till livet består av sjuka år.”

Tidigare notiser och reportage har också visat på att kvinnor mår sämre än män. Det har dock endast varit unga kvinnor som behandlats i texterna vilket skapar vikt av att granska texternas intertextuella kontext. Enbart i denna text anges att äldre kvinnor mår sämre än män. Det ställer frågan varför unga och äldre kvinnor särskiljs när båda kategorierna mår sämre än män. Även här kommer det intersektionella analysperspektivet in.

I ett annat reportage om äldre beskrivs asylsökandes situation. Rubriken på reportaget är ”Livets höst i vakuumpförpackning – Att leva som äldre utan uppehållstillstånd” och innehåller följande citat:

”35 014 människor i Sverige är asylsökande. Många, troligtvis tiotusentals, är i landet illegalt. De så kallade papperslösa. Utan uppehållstillstånd lever de bakom neddragna persienner, borträknade från vården och hänvisade till svartjobb. Rädsla att återvända och med oviss framtid. Många av dem är äldre. Ofta kvinnor, kroniskt sjuka och traumatiserade.” (Nr 6 2010).

Denna text är full av interpersonella värdeladdningar som visar på en negativ situation för de berörda i texten. Symbolfunktionen samt textens förklaringskontext pekar på behovet av att uppmärksamma frågan. Vidare i texten beskrivs situationen ur en kvinnas perspektiv:

”Varje dag sedan i höstas har hon letat efter brevet med Migrationsverkets logga bland högen av reklam och post på hallmattan. Avslaget eller bifallet på hennes och hennes son X X fjärde asylsökande...”

”Nu är det bara de två kvar. Fem barn har hon fött. Tre har asyl i Tyskland. Det andra barnet hon födde dog tre månader gammal...”

Situationen för kvinnan ifråga präglas av utsatthet och passiviserande i relation till agentskap. Det är institutioner som styr över hennes möjlighet till handlande. Även kvinnans relation till sin förra man beskrivs i korthet:

”De hade skiljts långt innan det, efter att han i flera år hade misshandlat henne, stinkande av sprit och andra kvinnors parfym. Till slut kastade han ut henne.”

Denna kvinna, äldre och asylsökande har således även drabbats av våld i nära relation av sin före detta man i form av mikrotekniker (Börjesson & Rehn 2009). Vidare anges en professionell kvinnas perspektiv på situationen för asylsökande i Sverige: ”-Det är för jävla sjukt att det inte finns sjukvård för alla i Sverige, säger X...”:

”Så länge inte alla kan gå till den vanliga sjukvården utan att vara rädda för att bli angivna eller betala fullpris tänker X finnas kvar på plats. -Det är klart att det ska bli skönt att få vara en vanlig jävla mormor. Men nu är det barrikaderna som gäller.”

Kvinnan som arbetar med asylsökande uppger att hon kommer att göra det så länge som hon behövs, det vill säga så länge som asylsökanden finns och inte har rättigheter som andra. Ett sådant engagemang visar på ett starkt motstånd till systemet (Lilja & Vinthagen 2009).

5.3 Familj

Familj är det näst största området som kvinnor i Socionomen nämns inom vilket säger att dess symtomfunktion är hög. Barretti (2001) uppger i sin undersökning att rollen ”mamma” var en av de främsta rollerna som kvinnor beskrevs som. Att som kvinna, vid sidan av att beskrivas som klient, främst nämns som mamma kan påverka internaliseringsprocessen av kvinnors syn på sig själva (Barretti 2001).

I artikeln ”*The Woman's Department: Maternalism and Feminism in the Texas Medical Journal*” beskrivs hur Josephine Draper Daniel, år 1912, skapade en plats för kvinnor inom sin makes tidskrift (Shah 2001). I denna spalt skrevs det främst om kvinnor ur en maternalistiskt perspektiv och kvinnors värde inom familjen. Idag, 100 år senare, fortsätter kvinnor att främst beskrivas som mammor inom familjen, även inom socialt arbete. Detta säger något om situationskontexten förändring, eller snarare avsaknaden av den.

Synen på vad en ”riktig” familj är, och inte är, problematiseras av Elvin-Nowak & Thomsson (2003). Mammors roll ses som otacksam då de förväntas skydda sina barn i högre grad än män. Samtidigt döms kvinnor för att de tar mer ansvar för barnen och inte ”lämnar” över ansvaret till papporna. Allt detta medan kvinnorna även förväntas göra karriär (ibid.).

5.3.1 Gravid, mödrskap och att vara hustru

Fyra notiser var skrivna om abort, graviditet och barnafödande i relation till kvinnor. Den ena bar rubriken ”Fler barn föds av äldre och överviktiga mammor” vilket ur situationskontexten ger värderingar om dess interpersonella kontext.

”Samtidigt blir förstföderskorna allt äldre och övervikten bland de gravida ökar. Det framgår av Socialstyrelsens rapport 'Graviditet, förlossningar och nyfödda barn'. Allt fler är över 35 år när de får sitt första barn, vilket ökar riskerna att drabbas av diabetes och högt blodtryck. Även risken för Downs syndrom ökar med stigande ålder.” (Nr 1 2010).

Textens symbolfunktion är individualiserad och riktad mot kvinnorna som föder, män nämns inte. Faktorer till varför kvinnor är äldre och överviktiga när de föder barn anges inte vilket påverkar textens koherens på ett negativt sätt. I en annan notis uppmärksammas KUB-tester som används för att bedöma sannolikheten för Downs syndrom:

”Allt fler landsting erbjuder KUB-test till gravida kvinnor för att bedöma sannolikheten för Downs syndrom. Förra året erbjöd 13 av landets 21 landsting test, men bara fem av dem regelmässigt även till yngre kvinnor. Tidiga aborter istället för missfall är en effekt av testningen men det föds inte färre barn med Downs syndrom i landsting med KUB-test än i andra. - De flesta barn med Downs syndrom föds idag av kvinnor under 35, påpekar X X reproduktionsepidemiolog vid Socialstyrelsen.” (Nr 8 2011).

Denna notis tolkningskontext motsäger den fakta som anges i den föregående, att stigande ålder ökar risken för Downs syndrom då det i denna notis anges att ”de flesta barn med

Downs syndrom föds idag av kvinnor under 35". Återigen nämns inte männen i relation till graviditeten.

I nummer 2 från 2010 fanns en notis med rubriken "Trendbrott för aborter under 2009", även i denna uteblir män från sammanhanget:

"För första gången på flera år minskade antalet aborter under 2009. Sammanlagt utfördes 37 524 aborter i Sverige under 2009, enligt Socialstyrelsens nya statistik. Tonårsaborter sjönk med 7,8 procent till 22,5 per 1000 kvinnor. De medicinska aborterna som framkallas genom att kvinnan tar tabletter fortsätter att öka och utgör idag knappt 86 procent av alla aborter som sker före vecka nio i graviditeten."

Symbolfunktionen i denna text är delad, dels att aborter i stort minskar men också att de medicinska aborterna ökar. Varför detta sker anges inte vilket påverkar textens koherens och meningsfullhet.

En notis vars symbolfunktion framhäver en kvinna i föräldraroll finns i nummer 3, 2011. "X X har utsetts till Årets Stöttare 2010 av Makalösa Föräldrar. Hon är en förebild för ensamföräldern och står för en sund kvinnobild." Kvinnan som nämns i notisen lyfts fram som förebild både gällande föräldraskap och kvinnobild. I föräldraskapet nämns hon inte som mamma men i relation till en sund bild läggs könet till.

En annan notis där mammor berörs finns i nummer 2, 2011: "Mammor har dubbelt så hög sjukfrånvaro som pappor efter första barnets födelse." Det enda som anges mer än texten är att det är en studie via IFAU vilket gör att denna text intertextuella kontext skiljer sig från andra notisers. I relation till koherensen ställs frågor om varför kvinnor har dubbelt så hög sjukfrånvaro än pappor. Eftersom det anges att det är en studie från IFAU kan läsarna troligtvis därigenom läsa vidare om denna information. Texten som sådan kan dock tolkas som att kvinnor är sjukare än män. Utan problematisering kan det stämpla kvinnor som "svagare" än män vilket faller in i bilden som skapas av könsmaktsordningen (Elvin-Nowak & Thomsson 2003).

En notis som uppmärksammar föräldraskapet och hot mot jämställdhet mellan kvinnor och män finns i nummer 3 från 2011 med rubriken "Press att hämta barn tidigt":

"Hälften av alla föräldrar känner sig pressade att hämta tidigt på förskolan. Nästan en tredjedel säger i en undersökning av fackförbundet Kommunal att de inte kan jobba heltid på grund av öppettiderna inom barnomsorgen. -Om utvecklingen fortsätter är det ett hot mot ett jämställt föräldraskap och arbetsliv säger Kommunals ordförande X X."

Att problematisera fakta och beskriva dess konsekvenser, som i citatet ovan, ger texten en hög koherens, en kontext och därmed en vidare tolkningskontext.

I nummer 8, 2011 finns en notis som uppmärksammar ett annat fenomen som kan sättas i motsats till jämställdhet:

"Nästan hälften, 45 procent, av Sveriges mammor skulle vilja vara hemmafruar om de hade möjlighet. Det svarar de när familjeliv.se frågat. Sju av tio anser samtidigt att det svenska samhället inte accepterar kvinnor som valt att vara hemma. Främst är det de yngre mammorna som drömmer om hemmafrutillvaron. En klar majoritet, åtta av tio, anser att det generellt sett är mammorna som tar

störst ansvar för barnen i det svenska samhället.”

Majoriteten av ”sveriges mammor” anser att det är mammorna som tar störst ansvar för barnen, de skulle vilja vara hemma med barn och upplever att det inte är accepterat. Situationskontexten och kulturkontexten belyses genom att delge en bild av samhällets uppfattning om att vara hemmafru. Symbolfunktionen är att diskutera kvinnor och mammors roller och huruvida deras vilja och val accepteras. Konsekvenser och problematisering av att vara ”hemmafru” anges inte, och inte heller varför drömmen om detta har ökat.

Ett reportage i nummer 3 från 2011 är skrivet utifrån en mammas perspektiv med rubriken ”Mamma X råd: Samarbeta med skola, socialtjänst och polisen!” och beskriver en mammas ansvar för sitt barn. Någon annan förälder nämns inte. I en notis i nummer 6 från 2010 uppmärksammas en kvinnas jobbansökan i relation till sin familj:

”Kvinnan i Karlstad sökte jobbet i Örebro. I ansökan skrev hon att hon på grund av sin familjesituation helst ville arbeta på hemorten men att hon uppmanats av arbetsförmedlingen att söka. Hon fick inte jobbet. Arbetsförmedlingen menade att kvinnan formulerat sin ansökan så att hon inte skulle bli anställd och ville dra in hennes a-kassa. Nu får kvinnan rätt i regeringsrätten som anser att hon inte kan lastas för att hon redogjort för korrekta förhållanden.”

Samtidigt som kvinnor bär det största ansvaret för barn visar symbolfunktionen i texten ovan att det inte får nämnas i arbetssituationer vilket skapar frågor kring jämställdhet och möjligheten till det. Textens förklaringskontexten anger att det finns behov av att uppmärksamma frågan då situationskontexten anger att det finns problem med att få moderskap och karriär att samverka. Detta fenomen uppmärksammas även i ett annat reportage, i nummer 5 från 2011. Där beskrivs en mammas kamp för sin dotter med funktionshinder: ”X X kamp för sin funktionshindrade dotter X har kostat oändligt mycket tid och energi. Hon har även varit tvungen att tacka nej till en fast anställning.”

Följande citat är hämtade från texter som fokuserar på äktenskap och skilsmässa. Ett reportage handlar om en ung kvinna i Sverige som är asylsökande och tvingas ställa sig inför valet att gifta sig med en man för att få stanna i landet:

”-En de tycker att jag borde gifta mig med min pojkvän bara för att få stanna. Men jag vill inte gifta mig än på flera år. Jag vill få uppehållstillstånd av egen kraft.”
(Nr 5 2011).

Tolkningskontexten beskriver att kvinnans agentskap villkoras i relation till en man vilket pekar på könsmaktssystemet och rådande kulturkontext inverkan. Kvinnan visar på styrka genom att inte fränsäga sig sitt agentskap och att vara ett handlande subjekt trots att uppehållstillstånd står på spel vilket även blir en symbolfunktion i texten.

I ett annat citat om en ung kvinna, från ett reportage i nummer 4 från 2009, beskrivs hennes syn på familj: ”-Jag vill bo i Sverige och hoppas på familj med man och barn så småningom. Båda ska göra karriär.” I samma temanummer finns ett citat från en annan ung kvinna gällande syn på familj och arbete:

”Jobb och familj går att förena, slår hon fast. Hon hänvisar till sin mamma som alltid arbetat och till kusinerna som också gör det. -Det är jätteviktigt att min man accepterar att jag jobbar. Hela mitt liv har gått ut på att jag ska göra det.” (Nr 4

2009).

Tolkningskontexten i dessa citat kan kopplas till kontexten gällande kultur och situation. Symbolfunktionen och den interpersonella kontexten pekar på att de unga kvinnorna har starka agentskap och förhållanden till jämställdhet.

I ett annat reportage, i nummer 6 från 2009, behandlas ämnet skilsmässa i Sahara vilket också handlar om agentskap:

”När Marocko för några år sedan fick en ny familjelagstiftning hälsades den med glädje av arabiska kvinnor i norr. Äntligen fick de samma rättigheter att skilja sig som deras män tidigare hade haft!”

”-En skilsmässa ses som någonting positivt. Man ser att kvinnan är en person som inte låter sig trampas på. Man firar att hon har blivit självständig. Hon har möjlighet att gifta om sig under tre månader. Under de här tre månaderna kommer ofta män och friar till kvinnan. När en kvinna skiljer sig behåller hon allt, det vore en skam för mannen att ta med sig från hemmet.”

Reportaget beskriver dels en kulturkontext och en utveckling av kvinnans rättigheter - att de blivit mer jämställda männen i relation till äktenskap. Att ett firande sker när kvinnan skiljer sig från en man visar på textens interpersonella kontext och kan ses som att ett agentskap hos kvinnor återfås, även om det är villkorat för tre månader. Vidare i reportaget beskrivs en kvinnans berättelse i relation till ämnet. Den visar dock ett annat perspektiv av fenomenets kontext, att kvinnan inte är fri att göra självständiga val, trots lagändringen:

”X fick träffa två äldre män. Hon svarade 'nej' till dem båda. När så en tredje man kom och ville gifta sig med henne pratade hennes föräldrar inledningsvis bara med mannens föräldrar... Xs föräldrar svarade 'ja' för hennes räkning utan att hon ens fick träffa mannen. Första gången hon såg honom var vid bröllopet.” (Nr 6 2009).

Detta visar att en policy, eller lag, inte behöver förändra det praktiska förhållningssättet gentemot ett fenomen. Det är fortfarande individer som ska anpassa sig och ta till sig lagen och maktens system. Om dessas uppfattningar skiljer sig från rådande lagar och policys blir de inte mycket värda. Att i reportaget uppmärksamma avvikelser till beskrivet fenomen bidrar till en problematiserande bild och därmed ökad koherens i texten - verkligheten är inte på ett sätt bara för att styrande personer beslutat något om den.

5.4 Feminism och socialt arbete

En av studiens frågeställningar är ”*Vilken relation har feminism och socialt arbete i texterna i Socionomen?*”. Detta utgör en egen frågeställning och tema i denna del då frågan behövs undersökas och analyseras vidare än att endast nämnas i korthet i andra sammanhang. Vintons (1992) studie visar att elever med ett feministiskt perspektiv inom socialt arbete hade större kunskap och förståelse för kvinnors behov och rättigheter. Det innebär att en feministisk syn är stärkande för kvinnor inom socialt arbete. Hur jämställdhet påverkar kvinnor har nämnts inom tidigare teman men kommer nu att fördjupas.

5.4.1 Kvinnors skolgång och arbetssituation

Två notiser är inriktade på kvinnors skolgång och arbetssituation. En av dem bär rubriken ”Kalmar får pris för jämställdhet”:

”Kalmar kommun jobbar 'strukturerat, genomtänkt och hållbart' för att ge sina invånare jämställd service. Det tycker SKL, Vinnova, ESF-rådets temagrupp likabehandling och Nationella sekretariatet för genusforskning. Särskilt uppmärksammar juryn att socialförvaltningen jämställdhetsintegrerat sitt arbete när det gäller mäns våld mot kvinnor.” (Nr 8 2011).

Rubriken visar på textens symbolfunktion. Priset beskrivs främst vara för jämställdhetsarbete mot mäns våld mot kvinnor vilket skapar en situationskontext som texten förhåller sig till. Att detta har skett på kommunal nivå säger något om maktförhållanden och policys i frågor om jämställdhet även om det, som tidigare nämnts, inte behöver förändra uppfattningar i praktiken. Vad det ”strukturerade, genomtänkta och hållbara arbetssättet” innebär anges ej vilket förminskar textens koherens. Förklaringskontexten är dock att denna text finns i tidskriften Socionomen vilket innebär en påverkansmöjlighet till att uppmärksamma frågan om jämställdhet.

I en annan notis i nummer 2 från 2012 anges att kvinnor och socionomer borde tjäna mer vilket blir dess symbolfunktion:

”Det är fel att en socialsekreterare tjänar 12 000 mindre än en IT-konsult om Sveriges Kommuner och Landsting menar allvar med att de som arbetar i välfärden har landets viktigaste jobb. Det hävdar fem fackförbundsordföranden, inklusive SSR:s X X på DN debatt. För att komma tillrätta med att kvinnors yrken systematiskt värderas lägre än mäns föreslår de fem bland annat en granskning av arbetsgivarnas lönekartläggningar.”

I denna notis problematiseras socionomers lägre löner vilket ligger i linje med Dellgran och Höjers (2005) resonemang. Fenomenet hänvisas till att kvinnor systematiskt värderas lägre än män vilket kan kopplas till könsmaktsystemets konsekvenser. Granskning av lönekartläggningar anges som sätt att förändra situationen vilket höjer textens koherens.

I Vintons (1992) studie om attityder gentemot feminism inom utbildningen för socialt arbete framgick det att majoriteten av studenterna ansåg att kvinnor hade rätt till lika lön. Vinton (1992) påpekar att denna åsikt inte är särskilt radikal och resultaten visade också att bara drygt hälften av eleverna ansåg sig vara feminister. Att inte integrera kunskap och medvetenheten om kvinnors situation och maktsystemen i samhället försvårar därmed vägen till jämlikhet.

Ett reportage var inriktat på flickors skolgång och mödrars försörjningsförmåga med rubriken ”Kvinnor i området runt Sahara: Flickors skolgång lönsam”:

”När finanskrisen når världens fattiga länder är det kvinnorna som drabbas hårdast.”

”Prostitution och trafficking ökar, färre flickor får gå i skolan, jobb i industrier där de flesta anställda är kvinnor försvinner. I kristider ökar dessutom våldet mot kvinnor och försörjningsmöjligheter krymper. X X vädjade därför till den privata sektorn att ställa upp tillsammans med Sida och arbeta för jämlikhet och

ekonomisk egenmakt för världens fattiga kvinnor. Den enskilt viktigaste insatsen som kan göras för att minska mödra- och spädbarnsdödlighet är, enligt UNICEF, att satsa på flickors utbildning. De flickor som får gå i skolan upp till femton års ålder klarar bättre av att hålla sig och sina barn vid liv. Och länderna runt Sahara har hög spädbarns- och mödradödlighet än idag.” (Nr 6 2009).

Texten har tydlig kulturell- och situationskontext och beskriver en ojämlik situation för kvinnor samt att ekonomiska kriser drabbar dem som redan har det svårt. Att uppmärksamma ojämlikhet för kvinnor och att de drabbas hårdare än andra går i linje med Freemans (1990) tanke om att se kvinnoproblematik ur ett strukturellt perspektiv, vilket är feministiskt. Det kan även kopplas till könsmaktsystemet. Att den som talar i texten är chef på Sida innebär ett starkt förhållande till makt i och med sin position och inom sitt område (Börjesson & Rehn 2009). Att kunskap kan kopplas till makt utgör även en symbolfunktion i denna text.

Vidare beskrivs det i texten att det är bättre att ge mödrarna pengarna:

”Ett projekt som enligt UNICEF visat sig ha bärkraft på makroekonomisk nivå är att betala mödrarna i dessa områden för att de ska se till att deras döttrar kommer till skolan. Att investera en mindre summa pengar i en familj är dubbelt lönsamt om man investerar dem via modern i familjen. Dels får modern en egen stolthet i att hon har pengar, att hon har en egen inkomst. Dels visar det sig att mödrar är mer benägna att använda de pengar de har på sådant som leder till hela familjens överlevnad - det vill säga mat.”

Kvinnorna beskrivs ha en större ansvarskänsla för familjen. Det kan antas vara i relation till män som fäder, även om detta inte nämns. Detta speglar förväntningar på kvinnor utifrån samhällets kulturkontext, som bland andra Elvin-Nowak och Thomsson (2003) uppmärksammat.

Ett annat reportage handlar om en specifik kvinnas skolgång och ingår i nummer 4 från 2009:

”Men det finns sådant som hon gillar i skolan... Ett projektarbete var intressant, berättar X. Hon och ett par andra gymnasietjejer ledde diskussioner med yngre tjejer från åttan i grundskolan. Varje diskussionsmöte med dem skulle ha ett visst tema med koppling till genusfrågor. Efter mötesserien gjorde gänget en analys som redogjordes skriftligt. -Det är kul att diskutera och debattera. Att höra andras åsikter har påverkat mig. Jag är bestämd av mig, men kan ändra uppfattning, säger hon med ett leende. Mötena med de yngre tjejerna fick henne att fundera över vems åsikter som väger tyngst när en grupp människor diskuterar.”

Texten relateras inte till socialt arbete men symbolfunktionen visar att effekten av arbete med genusfrågor har fungerat stärkande för kvinnan i fråga. Kvinnan i texten beskrivs ha ett agentskap men vidare kunskap om maktstrukturer kan bidra till att människor inser och kan kräva tillgodoseende av sina intressen (Börjesson & Rehn 2009). Även Daimon Koeske och Lincoln (1987) uppger att om elever får lära sig om feminism och kvinnors position i samhället skapas bättre förutsättningar att ha förståelse för dessa frågor.

I ett annat reportage beskrivs en annan ung kvinnas situation: Även hon har arbetat med genusfrågor i skolan, via ett tillvalsämne:

”X har haft tillfälle att fundera över genusfrågor även i skolan. Hon har ett tillvalsämne som heter 'Hon, han och sånt'. Ämnet verkade spännande och avvek från de traditionella skolämnena på gymnasiet. Övningarna där har gjort henne starkare. Hon berättar om undervisningen och om härskartekniker som gav henne överraskande aha-upplevelser. Tidigare brydde hon sig inte särskilt mycket om genusfrågorna. Men ämnet 'Hon, han och sånt' öppnade ögonen för skillnader i lön och karriärmöjligheter mellan kvinnor och män. Hon anser att ämnet borde vara obligatoriskt. -Nu ser jag skillnaderna tydligare. Jag kommer att säga ifrån, säger X som inte tänker acceptera några orättvisor i livet.” (Nr 4 2009).

Tolkningskontexten anger att kvinnan har fått stor hjälp av genusstudierna och ifrågasätter varför det inte ingår i den obligatoriska undervisningen. Detta är något som även Ching Leung (2007), Daimon Koeske och Lincoln (1987), Freeman (1990) och Vinton (1992) ifrågasätter i relation till utbildningen för socialt arbete. Kvinnan i texten beskriver att genusstudierna har stärkt henne som individ och kan därmed tolkas som att det har haft positiv interpersonell inverkan på hennes agentskap och fungerat empowering. Kopplingen mellan kunskap och makt blir i detta citat talande i relation till att det ökar möjligheten att tillvarata individers intressen (Börjesson & Rehn 2009).

5.4.2 Synen på kvinnor och mödrar inom socialt arbete

I följande reportage och notiser belyses synen på kvinnor och mödrar inom socialt arbete. I reportaget nedan ges både ris och ros till socialtjänsten från en kvinnan som varit i behov av dem:

”X och X är mycket tacksamma för all hjälp de fått från Skyddsboendet. Hon säger att de har räddat hennes liv. Samtidigt önskar hon att socialtjänsten inte hade så bråttom med att skriva ut tjejer. Många har inte en partner som hon utan de lämnas helt ensamma. -Visst, det kostar pengar, men hade tjejerna haft något val så hade de inte bett om hjälp. Jag hoppas att jag kan vara en viss förebild. Man ska inte vara rädd för att be om hjälp, aldrig ge upp hoppet om att det kan bli bra. Jag får vara med mitt barn idag, jag har fått min drömfamilj tack vare dem.” (Nr 2 2012).

Symbolfunktionen i citat ovan, samt den interpersonella kontexten, är att socialtjänsten gör ett bra jobb men även att förståelsen för utsatta tjejer kan bli bättre. Vintons (1992) studie visar, som tidigare nämnts, att kunskap om feminism gör att förståelsen för kvinnors situationer ökar.

Inom socialt arbete anges det i tidningen förväntningar på rollen som mamma, exempelvis i fosterfamiljer. Rubriken ”Kärnfamilj önskas till fosterbarn” används i följande notis:

”Synen på vad som är ett bra fosterhem har växlat. Under tidigt 1900-tal söktes hem på landet med frisk luft och möjlighet att lära sig arbeta. Under mitten av 1900-talet betonades tillgång till jämnåriga, hemmet fick inte heller ligga för långt från skolan. Psykologiska texter fick genomslag på 1970-talet, då blev fosterföräldrarnas egen barndom och uppväxt väsentlig i utredningarna. Det här visar en ny avhandling från Linnéuniversitetet. Under hela den studerade perioden 1926-1980, har den eftersträlvade fosterfamiljen varit en kärnfamilj och det har i första hand handlat om fostermammans lämplighet.” (Nr 8 2011).

I denna text beskrivs både situations- och kulturkontexten via historisk granskning om fosterfamiljer. Att kärnfamiljer har önskats, kan kopplas till den normativa familjemallen (Elvin-Nowak & Thomsson 2003). Att det främst är mammans lämplighet som har granskats faller också i linje med Elvin-Nowak & Thomssons (2003) tankar om att kvinnor utsätts för högre förväntningar gällande ansvar för barn. Gällande koherens påverkas denna text av att orsaker till varför kvinnor föräldraroll ansetts vara viktigare än mäns, uteblir. Dock beskriver denna notis vilken syn på familj och moderskapet som finns inom socialt arbete.

I en annan notis, i nummer 1 2012, uppmärksammas kontaktfamiljers effekter för barn:

”En forskargrupp ledd av X X vid Stockholms universitet har undersökt effekterna av socialtjänstens insats kontaktfamilj/kontaktperson, på barn i olika åldrar. Ingen av åldersgrupperna visar enligt studien mindre risk för ogynnsam utveckling, oavsett hur länge de haft kontaktfamiljen. De faktorer som istället tycks påverka barnens utveckling är mammans utbildningsnivå, försörjningsförmåga och kriminalitet.”

Denna notis tolkningskontext innebär att mammans bakgrund och förmåga har större inverkan än faderns, även om det sistnämnda påståendet uteblir i texten. Texten pekar på en situationskontext och skapar förväntningar på modern utan att problematisera kring varför det är på detta sätt. Ansvar för barns gynnsamma utveckling läggs därmed på mammans situation och egenskaper. Den förväntade pappans situation frångås helt i relation till barnens gynnsamma utveckling. Istället för att problematisera kring kön och människors ansvar så friförklarar pappan och mamman hålls till fullo ansvarig för huruvida barnen mår bra eller ej. Risk för cementering av ojämlikt föräldraskap är i denna text ofrånkomlig vilket gör att frågor om textens intention behöver ställas.

6 AVSLUTANDE DISKUSSION

De slutsatser som framkommit i denna studies resultat- och analysdel är direkt kopplade till studiens frågeställningar. Inledningsvis ställdes den undersökande frågeställningen ”*Inom vilka sammanhang och områden skrivs det om kvinnor i tidskriften Socionomen?*”. Denna studies empiri och resultat visar att kvinnor inom socialt arbete främst beskrivs i relation till våld, hälsa och familj. Detta resultat ligger i linje med Barrettis (2001) studie inom socialt arbete som visar på samma områden. Det kan därmed dras slutsatser om att situationen i Sverige och USA är liknande i detta avseende. Eftersom begränsat med studier gjorts inom socialt arbete i Sverige kan denna studie antas fylla ett forskningstomrum i den kulturella kontext som Sverige utgör.

Nästa frågeställning är analyserande och lyder ”*Vad skrivs det om kvinnorna och hur är texterna skrivna?*”. Metoden som använts för att analysera texterna är hermeneutisk och ett abduktivt förhållningssätt har använts i relation till teori och empiri. Det är därmed svårt att skilja metod och analys åt. Metodteori har blandats i resultat- och analysdelen med studiens teoretiska begrepp och perspektiv samt tidigare forskning som utgör en kunskapsbas inom ämnesområdet. Även i relation till denna frågeställning finns likheter med resultat från tidigare forskning, exempelvis att kvinnor främst beskrivs som offer i relation till våld men också att kvinnor mer och mer beskrivs i relation till hälsa (Barretti 2011). Analysen visar att kvinnor till stor del beskrivs utifrån familj, som mödrar och till största del ansvariga för barn. I Shahs (2001) artikel granskas en tidskrift från 1912 då kvinnan främst hade sin plats inom familjen. Denna studies resultat och analys visar att det är så än idag. Detta håller kvar kvinnan i en låst position gällande förväntningar på sin roll och avvikande beteende kan straffas med stämpling som ”dålig” moder.

Gällande hur texterna är skrivna är de till viss del koherenta men många av dem utelämnar orsaksförklaringar och problematisering av fenomen som kvinnorna beskrivs inom och i relation till. Börjesson och Rehn (2009) poängterar att alternativa tolkningar av komplexa maktanalyser kan dölja makten. Att utelämna orsaksförklaringar och problematisering av fenomen rörande kvinnor riskerar att cementera stereotypa bilder av kvinnor och kan därmed ses som ett maktmedel.

Även i den sista frågeställningen ”*Vilken relation har feminism och socialt arbete i texter i Socionomen?*” kommer bilden av moderskapet in och värderas högre än faderskapet. Detta får dock konsekvenser i ökade förväntningar på kvinnor gällande ansvar. Att feministiska ståndpunkter ökar förståelsen för kvinnor och dess agentskap har gjorts tydligt i tidigare forskning. Freemans (1990) tanke om att inte ha ett feministiskt perspektiv på kvinnors situation innebär att hålla sig neutral till att kvinnor strukturellt missgynnas får en tydlig innebörd i denna studies resultat och analys.

Reflektioner som framkommit i analys av empiri är att utebliven teoretisering av makt lämnar mindre möjligheter för förändring då innehållet i diskussionen urvattnas eller cementeras snarare än blir främjande. Att enbart studera makt, på ytan, kan således bli en destruktiv maktteknik som förminskar innebörden av maktens konsekvenser. ”Ignorance is not Innocence” var Josephine Draper Daniels motto för avdelningen ”The Woman's Department” (Shah 2001 s. 94). Detta motto i relation till medvetenhet om maktstrukturer och dess konsekvenser för kvinnor gäller inte minst för socionomer.

Så, varför väljer inte alla människor, och kanske speciellt kvinnor inom socialt arbete, att kämpa för jämställdhet? Krävs det en egen kvinnoavdelning i tidskrifter för att kvinnor ska ses som en given del i helheten, i likhet med ”The Woman's Department” från 1912? Särskiljande av kön har dock i flera studier visat sig resultera i att olikheter mellan könen

reproduceras och stereotypa bilder av män och kvinnor cementeras (Fridolsdotter-Webb 2000; Björnstedt 2008). Detta kan således inte ses som ett medel för att nå målet jämställdhet.

Men vad händer med makten och konflikten mellan överordnade och underordnade om en utsatt grupp säger att de inte är offer. Det vill säga att de inte har en underlägsen position gentemot dem i en överordnad sådan? Innebär inte det att maktstrukturer på så sätt snarare osynliggörs än belyses? Samtidigt så vill få människor se sig själva som ”offer” då det innebär en social stigmatisering. I förlängningen kan detta leda till en identitetsmarkör som försvårar upplevelsen av att vara likvärdig andra, och att inneha ett agentskap. Det kan även skapa inre konflikter - kan en person vara ett offer i vissa situationer och stark i andra? Att skilja på en persons maktposition och privata person är inte heller helt korrekt då maktpositioner - eller frånvaron av makt i sin position - ofta ger personliga konsekvenser.

Många av de granskade texterna beskriver en problematik som traditionellt och fortfarande främst kvinnor utsätts för, exempelvis hedersrelaterat våld och att vara brottsoffer. Texterna har dock gjorts könlösa och kvinnor beskrivs som en variabel bland andra trots att de drabbas i högre grad. Dessa texter har fallit utanför denna studies empiriurval på grund av begränsad tidsram men utgör ett intressant område för vidare forskning. En tanke är att kön kan vara problematiskt att tala om och att texter just därför görs könlösa. Det problematiska i detta är att genom att inte tala om kön osynliggörs det utbredda strukturella förtrycket mot kvinnor.

En annan notering som gjorts är att könsspecifika insatser i överväldigande majoritet är inriktade mot tjejer/kvinnor och mycket få är inriktade till pojkar/män. Detta i relation till att få artiklar just beskriver tjejer/kvinnors situation gör att det finns en diskrepans mellan den höga närvaron av att behandla tjejer/kvinnor och frånvaron av beskrivningar om tjejer/kvinnor. Tjejer/kvinnor blir således något som ska förändras men deras situation belyses inte av fältet.

Andra tankar om vidare forskning är om könet på de som skriver texter har betydelse för dess innehåll, samt att granska vad och hur det skrivs om män med texter om kvinnor. Kvinnors syn på kvinnor och att granska synen på kvinnor inom socialt arbete över tid är andra idéer som uppkommit för vidare forskning. Även att jämföra texter som är skrivna utifrån socionomers och klienters perspektiv gällande beskrivning och av sig själva och sitt agentskap. Att göra jämförande studier över tid kan ha ett stort värde, liksom Barrettis (2001; 2011) studier, varpå det i relation till denna studie kan ses som ett ytterligare alternativ för vidare forskning.

Som det visat sig finns det begränsat med forskning i Sverige om feminism i relation till socialt arbete. Denna studie och vidare forskning inom ämnet fyller således ett stort kunskapsglapp och kan påverka såväl socialt arbetes största klientgrupp som majoriteten av de professionella inom yrket.

REFERENSLISTA

- Affilia (elektronisk), *Databas* <<http://aff.sagepub.com/>> (2012-09-15).
- Andersson, S. & Allert, I. (2009) "Graviditet och alkohol: missbruk – riskbruk" (elektronisk), Göteborg: Göteborgs universitet, Institutionen för socialt arbete, C-uppsats. <<https://hdl.handle.net/2077/20754>> (2012-09-19).
- Anderson-Nathe, B. E. Gringeri C. & Wahab, S. (2010) "What Makes it Feminist?: Mapping the Landscape of Feminist Social Work Research", *Affilia*. 25 (4), p. 390-405.
- Arksey, H. & O'Malley, L. (2005) "Scoping studies: towards a methodological framework", *International Journal of Social Research Methodology*. 8 (1), p.19-32.
- Askheim, O. (2007) "Empowerment – olika infallsvinklar". I Ole Petter Askheim & Bengt Starrin (red.): *Empowerment i teori och praktik*. Malmö: Gleerups.
- Avhandlingar.se (elektronisk), *Databas* <<http://www.avhandlingar.se>> (2012-09-12).
- Axelsson, Å. (2008) "Litteraturstudie". I Monica Granskär & Birgitta Höglund-Nielsen (red.): *Tillämpad kvalitativ forskning inom hälso- och sjukvården*. Lund: Studentlitteratur.
- Barretti, M. (2001) "Social Work, Women, and Feminism: A Review of Social Work Journals, 1988-1997", *Affilia*. 16 (3), p. 266-294.
- Barretti, M. (2011) "Women, Feminism, and Social Work. Journals 10 years later, 1998-2007", *Affilia*. 26 (3), p. 264-277.
- Björnstedt, K (2008) "Den paradoxala jämställdheten – en diskursanalys av talet om jämställdhet i socialt arbete" (elektronisk), Göteborg: Göteborgs universitet, Institutionen för socialt arbete, Kandidatuppsats. <<http://hdl.handle.net/2077/9510>> (2012-09-19).
- Brandwein, R. & P. Kemp, S. (2010) "Feminisms and Social Work in the United States: An Intertwined History", *Affilia*. 25 (4), p. 341-364.
- Börjesson, M. (2003) *Diskurser och konstruktioner: en sorts metodbok*. Lund: Studentlitteratur.
- Börjesson, M. & Rehn, A. (2009) *Makt*. Stockholm: Liber.
- Ching Leung, L. (2007) "The Impact of Feminism on Social Work Students in Hong Kong", *Affilia*. 22 (2), p. 185-194.
- Daimon Koeske, R. & Lincoln, R (1987) "Feminism among Social Work Students", *Affilia*. 2 (1), p. 50-57.
- de Beauvoir, S. (1949) *Det andra könet*. Stockholm: Nordstedts Förlag.
- Dellgran, P. & Höjer, S. (2005) "Rörelser i tiden. Professionalisering och privatisering i socialt arbete", *Socialvetenskaplig tidskrift*. 2-3, s. 246-267.
- Denvall, V. Heule C. & Kristansen, A. (red.), (2011) *Social mobilisering – en utmaning för socialt arbete*. Malmö: Gleerups.
- Ek, A. (2001) "Glastak eller glasrulltrappa - en kvalitativ studie om vertikal segregering av kvinnor inom socialförvaltningen" (elektronisk), Stockholm: Stockholms universitet, Institutionen för socialt arbete, Kandidatuppsats. <<http://www.forskning.se/pressmeddelanden/pressmeddelandenarkiv2001/positivsar behandlingavmanisocialtjansten.5.1cb0f60511580453c2580003597.html>> (2011-11- 03).
- Elvin-Nowak, Y. & Thomsson, H. (2003) *Att göra kön*. Stockholm: Albert Bonniers Förlag AB.
- Finfgeld, D.L. (2003) "Metasynthesis: The state of the Art – so far", *Qualitative Health Reserarch*. 13 (7), p. 893-904.
- Follesø, R. (2007) "Ungdom i den sociala barnvården – offer eller resurs?" I Ole Petter Askheim & Bengt Starrin (red.): *Empowerment i teori och praktik*. Malmö: Gleerups.
- Forsberg, C. & Wengström, Y. (2008) *Att göra systematiska litteraturstudier: värdering,*

- analys och presentation av omvårdnadsforskning*. Stockholm: Natur och kultur.
- Fridolfsson-Webb, L. (2000) "Samundervisning vs. särundervisning : en litteraturstudie av sam- och särundervisningsdebatten i Tidskriften Gymnastik och (Idrott) åren 1964-1999", *Idrottsforskaren*. 1, s. 13–21.
- Freeman, M. L. (1990) "Beyond Women's Issues: Feminism and Social Work", *Affilia*. 5 (2), p. 72-89.
- Gunda (elektronisk), *Göteborgs universitetsbibliotekskatalog* <<http://www.ub.gu.se/gunda/>> (2012-09-18).
- GUPEA (elektronisk), *Databas* <<http://GUPEA.ub.gu.se>> (2012-09-13).
- Hareide, D. (2006) *Konfliktmedling*. Lund: Studentlitteratur.
- Heberlein, A. (2008) *Det var inte mitt fel!: om konsten att ta ansvar*. Västerås: Ica.
- Hellspong, L. & Ledin, P. (1997) *Vägar genom texten: handbok i brukstextanalys*. Lund: Studentlitteratur.
- Hill, M. (2007) *Policyprocessen*. Malmö: Liber.
- Hirdman, Y. (1988) "Genussystemet: reflektioner kring kvinnors sociala underordning", *Kvinnovetenskaplig tidskrift*. 3, s. 49-63.
- Hjälmeskog, K. (1999) "Feminism, pragmatism och utbildning". I Carl Anders Säfström & Leif Östman (red.): *Textanalys – introduktion till syftesrelaterad kritik*. Lund: Studentlitteratur.
- KVINNSAM (elektronisk), *Databas* <<http://www.ub.gu.se/kvinn/kvinnsam/>> (2012-09-13).
- Larsson, S. (2005) "Kvalitativ metod - en introduktion." I Sam Larsson, John Lilja & Katarina Mannheimer (red.): *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.
- Lather, P. (1999) "To Be of Use: The Work of Reviewing", *Review of Educational Research*. 69 (1), p. 2-7.
- Lilja, M. & Vinthagen, S. (2009) "Maktteorier". I Mona Lilja & Stellan Vinthagen (red.): *Motstånd* (s. 27-45). Malmö: Liber.
- Liljegen, A. (2008) *Professionellt gränsarbete: Socionomexemplet*. Göteborg: Göteborgs universitet, Institutionen för socialt arbete, Skriftserien 2008:2.
- Miroff, B. (2003) "Entrepreneurship and Leadership", *Studies in American Political Development*. 17. p. 204-211.
- Pease, B. (2009) "Challenging the Dominant Paradigm: Social Work Research, Social Justice and Social Change", *The SAGE Handbook of Social Work Research*. p. 98-112.
- Pruitt, D. G. & Olczak, P. V. (1995) "Beyond hope. Approaches to resolving seemingly intractable conflict" I Barbara B. Bunker & Jeffrey Z. Rubin (red.): *Conflict, cooperation, and justice. Essays inspired by the work of Morton Deutsch*. p. 59-87. San Francisco: Jossey-Bass.
- Raheim, S. & Swigonski, M.E. (2011) "Feminist Contributions to Understanding Women's Lives and the Social Environment", *Affilia*. 26 (1), p. 10-21.
- Repstad, P. (2005) *Sociologiska perspektiv i vård, omsorg och socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.
- Shah, C. (2001) "The Woman's Department: Maternalism and Feminism in the Texas Medical Journal", *Historian*. 64 (1). p. 81-98.
- Social Services Abstracts (elektronisk), *Databas* <<http://search.proquest.com.ezproxy.ub.gu.se/socialservices/index?accountid=11162>> (2012-09-12).
- Sociological Abstracts (elektronisk), *Databas* <<http://search.proquest.com.ezproxy.ub.gu.se/socabs/index?accountid=11162>> (2012-09-12).

- Socionomen.se (elektronisk), *Webb-tidskrift* <<http://www.socionomen.se>> (2012-09-30).
- Sohlberg, B.-M. & Sohlberg, P. (2009) *Kunskapens former: vetenskapsteori och forskningsmetod*. Stockholm: Liber.
- Statistiska centralbyrån (2012) "Statistisk årsbok för Sverige" (elektronisk), <<http://www.scb.se/Pages/PublishingCalendarViewInfo259923.aspxpublobjid=17399>> (2012-02-07).
- Summon (elektronisk), *Sökmotor* <<http://www.ub.gu.se/>> (2012-09-19).
- Tengqvist, A. (2007) "Att begränsa eller skapa möjligheter – om centrala förhållningssätt i empowermentarbete." I Ole Petter Askheim & Bengt Starrin (red.): *Empowerment i teori och praktik*. Malmö: Gleerups.
- Torraco, R.J. (2005) "Writing Integrative Literature Reviews: Guidelines and Examples", *Human Resource Development Review*. 3 (4), p. 356-367.
- Uppsatser.se (elektronisk), *Databas* <<http://www.uppsatser.se>> (2012-09-12).
- Utas Carlsson, K. (2001) *Lära leva tillsammans. Undervisning i konflikthantering. Teori och praktik*. Jonstorp: Konfliktlösning i skola och arbete (KSA).
- Vinton, L. (1992) "Women's Content in Social Work Curricula: Separate but Equal?", *Affilia*. 7 (1), p. 74-89.
- Widerberg, K. (2002) *Kvalitativ forskning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur.
- Öhman, A. (2004) "Genus i vårdens organisationer". I Birgitta Hovelius & Eva E. Johansson (red.): *Kropp och genus i medicinen*. Lund: Studentlitteratur.